

Б И С Е Р И

14.399

830-36

ВИЛХЕЛМ ШЕФЕР

НЕПОЗНАТА ГОСПОЊИЦА

[illegible]

Б И С Е Р И
ИЗ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

4

1942

БЕОГРАД

НЕПОЗНАТА ГОСПОЂИЦА

ДЕСЕТ АНЕКДОТА

Написао
ВИЛХЕЛМ ШЕФЕР

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА

Бр. 14.355

Струка 840-36

Издавачко и прометно а. д.

»ЈУГОИСТОК«

Превео с оригинала
ДРАГОСЛАВ ИЛИЋ

Норице израдио
БУКА ЈАНКОВИЋ

Наслов оригинала:
Wilhelm Schäfer
DAS FREMDE FRÄULEIN
Zehn Anekdoten

Штампала
ШТАМПАРИЈА „ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД
Јула 1942

(Опште овлашћење Хем. централе бр. 23597/XV-6 за
утошак хартије у јулу 1942)

НЕПОЗНАТА ГОСПОЋИЦА

Пре неколико деценија, када су се у тврђави Ланеку још несметано гнездиле чавке и када је ретко ко газио коприве по дворишту замка, довезла се из Капеле једна госпођица са зеленим велом која је још из Нахена посматрала чежњивим погледима рушевине и не обазирјући се на спарну јутарњу жегу почела одмах да се пење стрмим каменитим путем. Где се данас налазе степенице са много стотина прагова била је тада само једна каменита виноградска стаза која се напослетку губила у сплету корова и жбуња, тако да је свако морао себи изнова да крчи пут. Тако је и непозната госпођица дошла до вратница, румена и зајапурена и сва покривена пауковом свилом, јер је била јесен која после запаре и облачне летње врелине долази на Рајну са магловитим јутрима и ведрим данима. Она је отишла прво у задње двориште замка, где се по пругама у малтеру на спољним зидинама још разазнавала структура кућа за послугу и тек тада је нашла пут натраг до друге капије, где су се још уздизале зидине са рупама од прозора пуним прагова невремена.

Свежа сенка обавијала је коприве и жбуње које је одржавало влагу у дворишту и читав рој комараца нападе је тако да је морала да спусти зелени вео и бранећи се обема рукама да брзо побегне у тесан улаз високе градске главне куле. Она је била у облику петоугаоника као што је то случај код понеких старих кула, а зидови су били тако

дебели да су степенице, које су изнутра у зиду водиле горе, изгледале као нека узана пећина. Кроз камене прозорчиће продирала је јасна светлост, но малтер са зидова љуштио се деценијама у толикој мери да су њене ноге с тешком муком налазиле прагове на степеницама. Прошла је храбро, напо је осећала страх, и стигла је до првог спрата где је све било изгорело, те су само црне храстове греде водиле до другог степеништа које је опет својим узаним улазом мамило на пустиловине. Она се хватала за зид; и на тај начин, док јој је срце сваки пут лупало кад је прелазила преко огорелих греда изнад амбиса, стигла је уским завојним степеницама кроз дебеле градске зидине до последњег дела пута, где су сад поред зида водиле на платформу отворене и без оградe степенице. У први мах није могла даље, јер је било исувише вртоглаво за њу да иде тим степеницама без оградe. Но кроз једно прозорче на зиду обасја је јасна дневна светлост: непозната госпођица, тако близу циља, није могла да се врати и после неколико покушаја осмели се и пође овим последњим делом рђавог пута.

Одмах јој се учини као да камени прагови нису више поуздани, но крв јој је била исувише узрујана; веровала је док је ишла све брже да то њене сопствене ноге клецају: све док јој, пет степеница пред циљем, страх није следно удове. Хтела је последњим скоком горе, дохватила се већ горње камене оградe и пре то што је пала: под њом се све срушило и док је полумртва од страха лежала потрбушке на затрављеној платформи куле немајући више ослоња за ноге, које су као терет висиле изнад провалије, чула је како камење потмуло лупа у греде и зидове и сурвава се у дубину.

Хтела је да се насмеши као што се човек смеши у сну, но када је у пукотинама камења успела да нађе за шта ће се ухватити, почела је да се гиче

по земљи као каква животиња, одупрла се коленима, извукла ноге и бацила се постранце на леђа, сигурна да је сад потпуно спасена.

Овде горе је јесење сунце пробијало јаче кроз маглу; она је осећала његову топлоту када се после многих минута бесмисленог страха — да се не сруши камена таваница и цела кула — усправила уздишући, ослоњена на једну, а затим на другу руку. Гледала је са страхом у мрачну рупу, која јој умало није постала гроб, најзад се осмелила да се исправи на коленима притиснувши чврсто шакама узбуркане груди. Морала се осмехнути јер је, напомињући више била дете које верује, клечала као у молитви испуњена захвалношћу; но ипак остала је у том положају све док јој руке нису клонуле саме од себе и док је најзад није напустила укоченост.

Заточена као миш на кули она је размишљала и прилазила ивици, где су грудобрани десно и лево давали зупчаст оквир ономе што је видела. Кула је била висока, дубоко испод себе видела је косине кровова и мрачне рупе у племићком замку, преко стрме шуме и стеновите литице видела је Лан, до кога се могла добацити каменом, видела је на другој обали куће Нидерланштајна поређане као играчке, видела је винограде и шуме већ прошаране пожутелим лишћем, видела је блиставу Рајну како се према Кобленцу губи у магли. Изглед је био тако диван и све јесење боје изгледале су тако улепшане у плавичастој измаглици да су јој очи очарано прелетале преко тог ћилима, док ју је помисао на опасност све више обузимала. Хтела је да је угуши као да се све то догађа у неком лудом сну, отишла је на нвицу куле окренуту југу и гледала како преко Штрајтфелда блистају на сунцу таласа ста узвишења Таунуса, видела је и на западу обављени Штолценфелс припијен уз шумовите бре-

гове: пре но што је најзад — уплашена због свог кукавичлука — пришла отвору.

У прво време видела је, засењена сунцем, само помрчину, док опрезно клечећи није привикла очи на црну рупу и онда је дуго све до дна гледала своју судбину: ако јој не помогну људи споља, она сама неће моћи да сиђе, јер су све степенице биле поломљене, а скок доле на прве греде преко страшног отвора тешко да би и мачка могла извести. Само без плакања, мислила је она принуђена да затвори очи када је хтела да погледа у небо које је блистало беличасто-плавим сјајем; и још једном се осмехну у свом страху. Чинило јој се да се све оно ужасно, што се са страшном ломљавом било срушило у провалију, сад опет диже из црне рупе. У том расположењу она се дршћући од страха вратила до грудобрана и није ни опажала да је викнула, једаред, затим још једаред гласније, онда, обузета страхом, тако пискаво и одвратно да је и сама заћутала од страха и потом — непозната госпођица била је — је храбра — поново се осмехнула.

Али после овог узвика, у коме се њен први страх јуно испољно, осећање бојазни није је више лапуштало. Осећала је да је овај узвик остао ту код ње и да није нашао пута до људи; ту доле на зидовима цвркатале су птице, један пароброд је свирао свој долазак у Оберланштајн, а негде је тутњао и некакав воз: али се то све стапало у пригушену светску грају, која је као какав мирис долазила горе из уске долине Лана, расплинута на светлости и у ваздуху. У први мах осетила је љутњу што је тако отсечена од целог света, ма да је одозго гледала као у отворену књигу на сва дворишта и улице — она истрже зелени вео и стаде махати њим много пута, дубоко нагнута преко грудобрана — онда је обузео стид што је тако брзо престала да се понаша као отмена дама, затим из-

весност да је у питању нешто много више него бити отмена дама: све док опет није победила животна храброст у њој, те је почела као у сну да се радује необичном изласку из ове пустоловине, који је њена чежња улепшавала многим сликама.

Затим је слушала како звоне звона на црквеном торњу, погледала је на сат, који је био златан и у облику малог јајета и опазила да за све ово није требало ни четврт часа. Рачунала је да још четрдесет четврти часа треба да прође до ноћи, те према томе може стрпљиво да чека, и села је први пут отако ју је задесила несрећа ослонивши се на један од грудобрана. Онда је осетила како су јој ноге веома уморне; затворила је за тренутак очи, а у уху јој је звонила некаква музика, која је, као мисли које се роје, одилазила увек истим темпом; она стаде размишљати шта то може бити, претурала је по успоменама сећајући се концерата, осветљених дворана и светлих тоалета, а такође и тихих соба са клавиром. Није могла да се сети, али је осећала нешто што никад раније није осетила: како је у њој нешто лепо, несравњиво лепше од ма каквог ранијег породног утиска. Она затвори још чвршће очи и размишљаше муњевитом брзином како је у својим сањаријама увек замишљала неку пустоловину једино са људима, како је природа, у чијој се власти сад налазила, била за њу стално у свему нелагодна, у вечерњем руменилу, у оку пса, у сутону и у подневној тишини.

Затим осети неку језу, јер је седела у сенци грудобрана и ветар јој је миловао затиљак. Оде и седе прекопута, одакле је видела Штајтфелд, са којим су се мешали стари тврђавски вртови зарасли у коров. Она одмахну главом, сасвим јасно одмахну и и рече не, тако да се уплаши, те се више не могаде осмехнути. Но ипак хтела је да се сети неке веселе музике; сети се већ неког валцера по чијој су арији

много пута весело играле њене ноге. Погледа их сад у тешким ципелама и сети се да су мушкарци радо гледали њене мале златне ципелнице; затим јој падоше на памет и играчи, један за другим, из многих места, онако како их само сан може одједном да донесе, а међу њима није било ниједног коме се она више приближила, свакако врло мало. Она пусти оне који су се сами појављивали да јој прилазе један за другим, редом који јој се највише свидео, прекоревајући шалљивим тоном што је нико не спасава, па чак ни онај са ђачком капом, с којим се неколико пута као дете тоциљала на леду и који је једини од свих обасуо њена уста пољупцима.

Тада јој одједном би јасно да не може да умре, јер је од живота познала само младост и да тек сад за њу мора доћи оно због чега је у сновима стотине ноћи и у чежњи мирних дана исплела траку коју ће једанпут некоме поклонити и која би била иначе раскинута — она се морала осмехнути и опет осмехнути и скоро насмејати, као неко који благодари на неком поклону, јер је тек ова слика на то потсети да има хаљину и да је може поцепати и из трака исплести уже јако и довољно дуго да се спусти на највише гредe. Ипак не устаде, јер је до вечери требало да прође много четврти и јер је мирно могла да чека неког спасиоца, па чак и кад би одиста провела ноћ овде горе у овој својој незгоди. Чим јој у мислима дође ова реч са својим чудним звуком — она опази да ред њених мисли добија облик речи, које су се на уснама ређале као низ бисера, ма да ниједну није изговарала — обузе је чежња њених девојачких година и она се зачуди колико је ствари и слика израсло у њој и које би је, као да је то стварност, могле занимати читав један дан и ноћ. Размишљала је о томе да смрт није ништа друго до бити ослобођен сметњи чула, очију и ушију, и утонути још дубље у тај свет бајки ту унутра.

Она се опет осмехну што је из бојазни од смрти чезнула за смрћу оваквим мислима и поче о њој храбро да мисли. Мислила је како од ње саме неће после смрти остати више ништа, па чак ни њена душа, како ће се потпуно претворити у елементе, који сад круже у њеној крви и даху, како ће се под гомилом венаца — који труну као и она — у ковчегу који ће иструлити, њене руке, њене очи и мозак претворити у течност. Она тад први пут осети да нико не може да претстави своју смрт, јер не може да види како му труну удови.

На кули је владала запара; кад би нестало једне, стварала се нова сенка; мислила је о том како ће морати да се креће као казаљка на сату док овај дан не прође. Онда опет погледа на сат и опази да од друге четврти није прошла још ни једна трећина. Сунце је пекло, осећала је жеђ: тада је по другом пут обузе самртни страх да ће можда умрети од глади и жеђи.

И овај је страх више не остави, он се повећавао и тонуо у општу бујицу њених мисли, у којој се мешала храброст и малодушност, гњев и стид, бојазан и осмех. Сад је почела да пати, пошто су јој усне биле грозничаво суве, а језик је болоо кад је хтела да их овлажи. Ишла је и седела, стојала и махала својим зеленим велом, понекад је и викала, тако јако, да јој је изгледало да ће јој глава пући од навале крви. Но ваздух је отимао речи са њених уста и мешајући их са тишмом удаљеног света, односно без одјека у вис. Пошто је прошло подне почела је да цепа своју хаљину у крпе, ма да се много пута осмехивала и престајала с радом. Знала је врло добро да то ништа не вреди, да неће бити довољно да се исплете уже до доле, а и кад би било довољно, она не би имала храбрости да се по њему спусти, пре би могла да скочи одавде у дубину, у сигурну смрт.

Али није скочила, једино су јој мисли износиле нове могућности спасења. Иако их је разум све редом одбацивао с болом или љутито и уколико је имало мање изгледа да ће се променити њена судбина да усред дивне околине, коју је толико желела да види, умре страшном смрћу у овој црној рупи, која је чекала на њу као отворен гроб, утолико је поузданије у њој расло језгро наде, да није могуће да ће умрети, да ће се на неки начин спасти па макар и чудом.

А једино дан око ње ишао је својим током, он јој није помогао кад јој људи нису помогли. Наредио је да се сунце све више пење, да се сенке грудобрана скрате, а затим је почео поново да их лагано продужава, отерао је последње магле из чистог ваздуха и употребно је неколико часова, да унаоколо измени боје на пољском ћилиму све док сутон није почео, после читаве вечности од хиљаде и хиљаде секунада, да уноси бледило у вечерњу румен. Он је наредио да звоне звона по његовом времену, људска звона у подне и увече, и да се извијен дим пење у прозирном ваздуху. Он је учинио да затрепере светлиљке прво у облику језичка и бледе, затим јаче, док најзад нису потпуно дорасле помрчини; он је ућуткао песму птица у жбуњу, потакао буљине да хучу у зидинама, зечеве да врече у пољу, затим је заповедио да лагано нестане вреве и светлиљака у дубокој ноћи, обасуо је небо тајанственим звездама и најзад пустио велики и страشان месец да се издигне изнад шумске ивице. Он је великодушно допустио да непозната госпођица, која је, жељна пустоловина међу људима, дошла у његово царство и одавно згрчена закључала чула за његове страхоте, утоне у дубок сан, који је мешао стрепње са сликама наде и давао јој прву поуку о смрти: да човек једино окружен оним што је људско може да подноси природу и да је за свакога онога боље

да умре ко не може да се склони од ње у окриље душе.

*

Светлост једне свеће сведочила је о бризи једног старог божјег створења које целе ноћи у Кобленцу није могло склопити ока. То је била тетка госпођице, која је чекала да се она врати на ручак из Штолценфелса. Провела је после подне у стрепњи, а увече обузеле су је тешке бриге. Била је то увела жена која је могла на улицу само у болесничким колицима и потпуно беспомоћна у свом страху. Мењала је свеће све до јутра и дрхтала као у грозници кад би каква позна кола преварила њене наде. Она је пратила госпођицу на овом путовању и у њеним очима чији је поглед кружио таваницом и падао очајно низ зидове мале хотелске собе, била је свега једна мисао: Шта значи једно створење за друго, кад му пружи руку и оде са домака његових очију? Њега већ давно носе таласи Рајне, који жуборе тамо на бродском пристаништу, а мисао га чека да се појави на вратима. Човек који оде од нас мртав је, и за нас отпочиње нов комад живота кад опет дође. И само због тога што је то толико пута било, ми смо довољно хладнокрвни да га чекамо.

Она још није била ништа јавила родитељима, који су тамо доле у Вестфалији безбрижно спавали све док их изјутра није пробудио телеграм да траже своје дете. Кад су они потом дошли возом у подне, збуњени и у нади да ће је угледати, била је већ откуцана жицом на све стране вест да је у близини Капеле нестала једна непозната госпођица. Али од Капеле преко Штолценфелса, узбрдо до Кикопфа и сатима до Мозела, има у шумама путева и уздуж и попреко кроз влажне кланце и преко сунчаних падина; сваким од њих може човек да сиђе на Рајну, ако хоће да се врати кући, а сваки од њих пун је жбунова, папрати, живих ограда и сто очију је ису-

више мало да се све то претражи. Тако је прошао дан у тражењу с бригом која се неиздржљиво увукла у три стара срца, а код света који их је окруживао у сажалењу, радозналости, па чак и шалама. Но како су понеки видели госпођицу са зеленим велом и пошто је она својим нарочитим изгледом повећала број обожавалаца, нико није био склон да поверује у несрећу, пре него што потсмешљиво не изређа све могуће љубавне авантуре. Млада девојка и млад коњ пре ће бити украдени него што ће настрадати, и по кафанама се убрзо нашло љубитеља чаша који су причали да су својим очима видели заводника.

Како је пронађен и бродар који ју је превезао у Оберланштајн, где стају пароброди и како је и њему непозната госпођица изгледала још одмах сумњива, десило се да је понеко, који је са разуманом слободом романтике сликао све последице по судбину ове младе девојке, стојао лицем окренут њеној тамници, кули у Ланеку, не бацивши на њу ни један једини поглед, који би девојку спасао ужаса жеђи и грознице.

А и родитељи преварени и разочарани првим страхом — јер нису хтели да верују да им груба несрећа може отргнути дете — почели су да сумњиче на чежњу и љубав и већ трећег дана нису је више тражили по шумама. Тражили су је напољу у свету — тако родитељи мало познају своје дете кад им оно није више пред очима — а нису ни слутили да само треба да престане људски жагор у долини, па да сви чују дивљи јаук са Ланека, одакле једино њој, непознатој госпођици, очи нису могле ничему да користе, јер је испод својих ногу видела широки свет и људе, чак и оне који су је тражили и све који су били вољни да је спасу.

Њен удес је био тако злбан, да је њу један човек чак и видео, а није јој указао помоћ, јер је

њено дозивање у помоћ сматрао за весело клицање. Био је то један млади радник, који је сутрадан ишао дуж Лана у рудник. Видео је како она маше велом, чуо је њен глас и мрзовољно махнувши капом отишао је даље. Већ више пута слушао је с горчином како га зову с каквог веселог излета, док је под притиском свакидашњег рада корачао пут рудника, где је морао осам часова да копа сребро, које су после оваква створења лакомислено трошила. Он није ништа знао о непознатој госпођици коју су тражили они из Капеле, јер је преспавао дан пошто је радио у ноћној смени. Једино када је доцније чуо да су се срушиле степенице на кули у Ланеку, везао је овај догађај са бајком коју је слушао још у детињству, како је некада некакав витез из Монтабаура прелазно сваке вечери на коњу преко Лана да потражи своју драгану у Ланеку, кад год би се њен вео као знак лепршао на кули. Једном тако удавио се у набујалом Лапу и од тада дух његове драгане сваке вечери стоји на кули и маше велом све до Страшнога суда.

Како је ова бајка сада опет кружила, док су родитељи уз Рајну и низ Рајну тражили изгубљену девојку, дешавало се да се понекад она причала за истим столом за којим се говорило о непознатој госпођици, само што дебеле људске главе нису могле да повежу једно с другим. Око куле текао је хиљадоструко живот у јелу, забави, страстима и у размишљању о човечјем бићу, а увече занимало се причом о давнашњем несрећном случају, а међутим са њим је била помешана и нова, још страшнија несрећа. Јер као издигнуту руку према ветру и сунцу држала је кула прво данима, потом недељама, месецима и годинама своју жртву, лепу госпођицу која је и дању и ноћу служила птицама за храну.

И код родитеља у Вестфалији и код старе тетке угушио се најзад велики бол у свакидашњици, само

понекад ноћу, кад бура и мрак ковитлају око собе, у којој при лелујавој светлости свеће несаница меша карте живота и смрти у игри разочарања и уморне огорчености, васкрсавао би често један девојачки живот с питањем на које нико није могао одговорити. Све док смрт није уграбила и оне на које је било управљено питање — прво оца са седом раздељеном брадом, потом бледу мајку и тек напоследку стару, увелу тетку, јер јој је она била сигурна — и њихову судбину сјединила је са судбином непознате госпођице; тако да је само остала у животу бајка у коју је био уплетен и зелени вео, виђен од неких на ветру у месечевим ноћима, где маше у правцу витеза из Монтабаура.

Све док и стара бајка није умрла због нове, јер када се после много година замак Ланек почео да оправља, пошто је романтика натерала људе да опет у њему станују, и кад су се мајстори лествицама попели на кулу: био је ту један костур финих размера, који је брижљиво, као кад се иде на спавање, ставио ципеле поред себе. Ветрови су били разнели само крпе одела, чији су остаци још лепршали на грудобранима. Доле у кули још је висео комад ужета, брижљиво исплетен од упредене материје женске хаљине.

Тада је избледела личност из бајке и поново оживела у непознатој госпођици. Постало је јасно да се удеси људске судбине мешају у даљини, у којој људи само као пена на таласима с времена на време угледају дневну светлост, јер као што брдо облака остаје, нако се један облак ствара и пролази, тако умире и човек кроз кога живи човечанство.

ПАЛИЦА

У златном Мајнцу почела је револуција једним треском, јер је једна палица пала са галерије усред дворског позоришта. Играла се некаква трагедија, и партер је био потресен до бледила кад је та палица с јабуком на доле ударила у једно празно седиште и с лупом отскочила на под. Овај догађај брзо би се заборавио, као што се заборавља и необично јак тресак грома, иако је милосница духовника и изборног кнеза, грофица Куденховен, веома пребледела, да није јабука на шпанској трсци била од чистог злата и тако богате израде, да су се прво зачудили разводници, затим коморници, а најзад и сам изборни кнез, како је овако скупочена палица доспела на галерију.

На грофичину заповест поведена је истрага и брзо се утврдило да је палицу носио један студент, господски син, из Трира, по имену Хермес. И како је он био познат као прилично разуздан и нимало штедљив и одушевљен уметношћу, у полицији се потанко утврдило да су се грађанске девојке из Мајнца већ одавно заинтересовале за позориште због студената на галерији, а нарочито стога што је, по обичају тога времена, горе било потпуно неосветљено. Онда је било сасвим могуће да у несташној игри слатких и топлих интимности из нечије руке испадне палица, као што се то догодило дугачком Хермесу из Трира и сад изазвало тако незгодне последице.

Јер да би се сачувале скупе палице и грађанске девојке од оваквог пада и других непромишљености,

почели су од тога дана да и горе на галерији пале светлиљке. Додуше, студенти су још одлазили, али девојке се више нису пеле у разорени „рај“. А како су грађани на грофичин захтев били јавно опоменути и увече строго закључавали врата својих кућа, у златном Мајнцу је одједном изгледало као да је Кистин већ пред капијама града.

Како пак онај који хоће да нешто измени у свету мора заједно с обичајем да обори и права, која су увек света и да их у већини случајева сасвим нехотице погази ногама, то је и изборни кнез, дошавши после неколико вечери опет у позориште, видео студенте на галерији мрзовољно наслоњене на стубове, или нагнуте преко оgrade, а сваки је равнодушно имао шешир на глави, као што су били уобичајни раније у мраку, сматрајући да и сад на светлости имају неоспорно право на то. Дебели изборни кнез видео је у томе само невоспитање, грофица пркос и исмевање његове кнежевске моћи, тако да је још истог вечера дошла строга наредба, да свако, чак и на галерији, при кнежевом улазу у дворану има да скине капу и остане гологлав догод он не оде из дворане.

На тај начин изборни кнез и архиепископ Карло Фридрих од Мајнца претерао је као суверен тога времена, и повредио слободу академских грађана; јер кад се та слобода престане да бави девојкама и шеширима, заврте се лако младе главе, које су још близу школске клупе, а живот им је већ допуштен. Читав један дан брујало је у Мајнцу, као да је Кистин већ ушао, а када се увече архиепископ с пуно шума појавио у ложи грофице Куденховен, стојали су на галерији студенти збијени у гомилу и на један знак палице дугачког Хермеса скинули су свечаним замахом шешире и сваки је на глави имао белу ноћну капицу.

У друга времена ово би била глупа шала, али је сад добила кобни значај. Пошто је ово било дрска алузија на један догађај, када се комотни изборни кнез приликом некакве ноћне уличне галаме појавио на грофичином прозору у ноћној капици и како се о овој смелој намери студената причало улицама, позоришне трибине су биле пуне људи, који су већ недељама чекали повод за побуну, тако да би за двор било много лакше да се налазио у отвореној бици, а не у побуни овог позоришног вечера. Иако су многи емигранти већ били побегли преко Рајне, бојећи се револуционарног духа становника Мајнца, иако је већ Кистин угрожавао Пфалц, а самим тим и престоницу изборног кнеза, на двору у Мајнцу владала је и даље златна лакомисленост, као да су јасне муње из Париза и мирис крви на хаљинама емиграната, од којих су многи с тешком муком спасли живот из страшне опасности, били само подстицај да се сваки сат што боље искористи у уживању.

Али сад је све то пало услед ове студентске демонстрације, као што обојена завеса пада на знак сценаристе. Изборни кнез који је, не гледајући на галерију, поздрављао грофицу, стојао је још нагнут над њом, када на шалу са галерије одговори са трибина оштро звиждање незадовољне пратње на рајнски начин кроз два зглавка на прстима. Још се завеса није била дигла, а већ се заори пљесак као после неког успелог комада, помешан са безобразним смехом, у коме се изгуби као последњи звук старог света и један сребрни гневни узвик из уста грофице. Прво се угасише свеће на галерији, затим са свих страна почеше падати сенке на трепераву светлост и у буци људских гласова чу се и претећи звек као од разбијеног порцелана. Већ неки из пратње полетеше уплашено на врата; већина остаде лативши се галантних мачева, када једна

столица, бачена с неке трибине, паде с треском у грофичину ложу и узвици страха и распламтелог беса натераше изборног кнеза да брзо побегне с грофицом. Велики број свећа био је погашен, у дреци је одјекивао јасан прасак удараца; свако, ко је могао да се дочепа врата, бежао је напоље; и ма да су студенти уплашено и храбро хтели да се одупру разарању, за четврт сата цела позоришна дворана, чијем се украшавању посветио читав један век утанчаног смисла и ретког укуса, претворила се у рушевине заједно са свилом превученим столицама, гобленима лежа, позлатом и порцеланским лампама дивног облика.

Али племићи, размажени вековима и васпитани да са осмехом остану у највећој опасности, потакнути грофичиним потсмехом, не напустише златни Мајнц. После једне бурне ноћи, не само у позоришту, осванула је по свим улицама солдатека изборног кнеза и когод је од студената био ухваћен, седео је у подне у тамници. Само нису нашли онога кога је грофица највише тражила — дугачког Хермеса; а пошто је његова палица сасвим нехотице дала знак за почетак метежа, он га је сад и завршио једним још смелијим потхватом.

Цео град био је још од раног јутра преплашено миран, само у тесним улицама, где се побуна већ недељама потајно скривала, владала је живост преко целог дана; а предвече почеше прво појединачне прилике, а затим дрске гомиле да продиру и у осветљене улице. Тек што су се у добро закључаној кући грофице Куденховен упалиле свеће, кад се, праћена шесторицом коњаника изборног кнеза, заставише пред капијом једна кола с једним дугачким официром, који је био дошао по највишем налогу да под сигурном пратњом одведе хитно госпођу у замак. Грофица се поче потсмевати оваквој предострожности, ма да је баш у том тренутку пролазила

испод њених прозора једна гомила певајући претеће песме, но ипак без устезања прими галантно понуђену руку официра и заједно са својом дворкињом попе се у кола, да би, како је она мислила, узела учешћа у замку у хитном саветовању племића.

Но прави путеви, како је то за време вожње официр брзо објаснио, нису више били сигурни, те су заобилазили и све дубље залазили у стари Мајнц и најзад доспеше у мрачне улице, где су кола страховито отскакала у брзој вожњи, уз галаму светине као да су их стотине људи пратиле, тако да се дворкиња у очајању приљуби уз официра, а грофица му оштро нареди да је изведе из метежа. Међутим кола скренуше са улице кроз једну капију и зауставише се у неком дворишту, осветљеном многим зубљама. Уместо одговора, официр подиже малу госпођу из кола и спусти је, не у круг племића, већ усред студената, који су стојали са зубљом у руци и кад скидоше шешире, на главама им се указаше ноћне капице из позоришта. И када се она љутито упути официру, тада и он, заједно са коњаницима, скиде шешир испод којег је, упркос униформе, стојала ноћна капица и она познаде потсмешљиво лице дугачког Хермеса из Трира.

Дворкиња удари у плач, као што плачу лепе дворкиње којима се никаква несрећа не може догодити код мушкараца; грофици пак, која је била прави ђаво, допаде се ова позоришна шала са њеним изборним кнезом и умало се не насмеја упркос свог тешког положаја, али у том тренутку наста права туча на капији, где су студенти с тешком муком успели да потисну светину која је клицала. Она прелете брзо очима зидове зубљама осветљеног дворишта, тражећи какво склониште и како су јој студенти с учтивим поштовањем правили шпалир до једних врата, којима је дугачки Хермес већ био пришао, она пође без оклевања, захваљујући се из

навике скоро снисходљиво, прође једним уским ходником, затим преко неких стрмих степеница и уђе у једну собу, са сумњивим намештајем за једну даму. Грофици није било потребно услужно обавештење њеног пратиоца, који јој је показао собу у отсуству станарке, па да јој буде одмах јасно у каквој се кући налази. Сад тек она виде да се шала окренула против ње; и љута као рис нападе дугачког Хермеса, тражећи да је ради њеног женског достојанства одмах смести негде на друго место.

Али је овај, седећи леђима окренут вратима и држећи као прави кнежевски официр свој шешир на коленима, умео при свакој речи да сачува достојанствено држање кавалера уверавајући је најучтивije да она није на горем месту од његових пријатеља. Они као студенти нису располагали ни кнежевском солдатеском ни тамницом и морали су некако да се помогну и за једно и за друго. Осим тога он налази да је госпођа грофица боље смештена од његових другова. Све ово изговорио је учтиво са једва приметним подругљивим осмехом. Уосталом нико од ње не тражи више, сем да овде остане и да своме кнезу напише једно писмо. Пошто и она — ту он обухвати целу собу једним покретом руке — дели судбину његових другова, свакако да јој је стало до тога да овде поздрави ослобођене студенте, а потом би могла без икакве опасности да заиста оде у замак.

Ово је било врло дрско и више него студентска шала; али се игра одмах укочи, јер је немогуће одиграти адуте који се налазе у туђим рукама, пошто грофица исто тако подругљиво одби овакву погодбу. Она не зна да ли читаво туце њему равних вреди колико једна грофица. Такође може само да пише за својим писаћим столом и то оно што је њој воља. Потом скупи хаљину да јој руб не додирује ћилим, на коме је непокретно стојала, пра-

већи се као да је ногама угазила у блато. Могао је дугачки Хермес да се смеје до миле воље, али је осећао да му се игра бедно измакла из руку, тако да је најзад устао и стојао пред њом у ноћној каници као какав у несташдуку ухваћен деран, док га је она љутито мерила погледом. Већ је хтео, оборивши очи, да се скрушено поклони пред њом, кад се из дворишта зачу бурно тријумфално клицање и многи гласови надјачаше општи жагор. Иако грофица не промени држање, прекоревши због страха строго дворкињу која се приби уз њу, ипак су јој сви живци били напети у послушковању. На тај начин Хермес доби времена да стави на главу официрски шешир и са мачем у руци да одигра њеног заштитника, али у истом тренутку сазнаде да се клицање не односи ни на ког другог, већ на његове пријатеље који су се вратили из тамнице.

Јер у ову шалу била се умешала и збиља: дошао је Кистин; један одред његових коњаника већ је кружио по околини. А како Карло Фридрих, изборни кнез и архиепископ Мајнца, није био добар пастир, који жртвује живот за своје овце, иако су оне то од њега захтевале и у гомилама с виком опколиле замак упркос његовој солдатески, заборавио је грофицу и студенте и побегао колима кроз један споредан излаз из помахнитале престонице.

На тај начин је грофица, баш у тренутку кад се игра окренула у њену корист, била остављена на милост и немилост побуни у једном граду, у коме је имала највише разлога да се боји народа. Али се студенти из златног Мајнца нису претворили за ноћ у јакобинце. Чим су сазнали да је она у њиховој власти, постали су њени заштитници. Истога часа била је одведена у своје сопствене одаје праћена одабраном стражом и стоструко заштићена. И док је светина у разузданој ноћи пила, певала и рушила, њу су верно чувале ноћне капице које су

се весело улогориле пред грофичином кућом. Све док изјутра није ушао Кистин као ослободилац, искористивши, чудећи се и обазриво, широм отворене градске капије Мајнца. Тада је дугачки Хермес, који је сад збиља постао грофичин кавалер, умео брзо да измејствује, да она као државни заточеник остане још четрнаест дана у својој кући, а затим да брижљиво омогући њен одлазак. Пре то што ће отпутовати у Бремзербург, на своје имање у Ридесхајму, затражила је за успомену од свог Хермеса, који јој је силним услугама био скоро заменио кнеза, палицу од шпанске трске која му је са тако тешким последицама исклизнула из руке.

Али, прича се, да је није последњи пут видео.

ТРИ, ШЕСТ, ДЕВЕТ

Ретко је кад љупка лепота тако поруменела као млада грофица Бозенхајм у Мајнхевелу у Вестфалији, када је у веселом друштву за столом чула рецепт о вечитој младости на сељачки начин.

Она је била недавно дошла с грофом на родитељско добро, више бежећи но у посету, да овде, где су сељаци указивали поштовање, сачека јесен и зиму дрвећа слободе, око којег су Мајнчани у јакобинским капама играли за љубав Кистина. Но како дан на селу, ма да се свршава са сунцем, има више часова но дан на двору у Мајнцу и како је размаженом грофу било подједнако одвратно и читање и свирање, постао је из дугог времена страстан ловац, ма да му раније лов није причињавао никакво задовољство. Услед тога лице бледог господина добило је здраву боју, тако да су га једном за ручком већ почели задиркивати, како ће као ловац живети дуго, као сељаци из Куксхофа, где је ту скоро син, иако му је шездесет и осам година, добио батине од свог оца. На ово је млада грофица потапкала мрке и чврсте руке свога мужа и изјавила у шали да се радује због њега, али да она сама засад од тога само има штете — при чему наслони своју плаву главицу на чаршав од стола и са претворном сањивошћу поче да подражава хркање.

То исто после подне, — била је дубока јесен, која у вестфалским шумама има много више боја него на другом месту, — залутао је гроф, гонећи страсно једног срндаћа, тако дубоко у честар, да

је сатима морао да се пробија кроз густо жбуње, док се није, најзад, идући неким песковитим путем, извукао из таме храстове шуме и стигао у сам сутон, збуњен и ознојен, на једно раскршће наткриљено циновским гранама. Веома уморан и не надајући се чему другом до да овде проведе ноћ и сачека јутро, легао је на суву траву и заспао, док га не пробуди бат коњских ногу, који су по слабој месечевој светлости вукли кроз песак високо натоварена кола покошене траве.

Случај је хтео да је кола терао син из Куксхофа, о коме је за ручком говорено у шали, крупан човек, кратко ошишане браде, који заустави своје коње препречивши им пут бичем и држећи бичаље за тањи крај, стаде подозриво мерити грофа заједно са његовом пушком. Потом се све лепо свршило, понудио му је преноћиште у Куксхофу код свог оца, тако да се после једног сата грофов доживљај неочекивано завршио за сељачким постављеним столом. Служио га је отац, прави цин са седом косом и чупавим обрвама, од кога су се ревносно склањале и служавке и син. Гроф је морао да испије са њим доста јаке ракије из једног земљаног крчага и помало несигуран на ногама ушао је у собу где су уза зид стојала дџа кревета са брдом перина које сељаци чувају за своје госте.

Гроф је рђаво спавао и устао је још зором сав ознојен из јастука, да на свежем ваздуху крај отвореног прозора сачека јутро. Седећи тако видео је како стари води у свануће једног болесника, који је пипајући штапом ишао у врт и више пута застајао да се искашље, при чему му је сељак стрпљиво обема рукама придржавао главу. Кад су потом за време обилног и масног доручка отпочели разговор о Мајнхевелу и путу, грофа је почело да љути што се овај сељак упркос старости још размеће здрављем, тако да га готово злобно упита за болесника.

„Болест ће нас све савладати, милостиви господине! Суђено је да не можемо вечито да живимо, а кад дође старост, потребна нам је опет нега као малој деци. Нарочито ако човеку попусте очи, као код мог оца“.

Гроф је био забезекнут да је још био жив отац овога старца, који има сина од шездесет и осам година. Он упита сумњајући колико му је година; сељак није знао, њему самом било је деведесет и три. А кад више од чуда него да би добио одговор упита како они у Куксхофу могу толико да пркосе смрти, није у први мах знао шта сељак управо хоће, кад је, склонивши у страну хлеб и крчаг с ракијом, насмејана старачка лица почео да говори да има сигуран рецепт, који помаже свакоме, ако већ црв није почео да му нагриза тело. Потом објасни грофу вестфалским наречјем рецепт вечите младалачке снаге.

Гроф је био задовољан што ће после своје авантуре донети овако нешто кући и док га је старца возио таљигама у Мајнхевел, прво у касу, затим врло често преко дубоког песка, размишљао је још само о начину како ће то спретно да исприча дамама.

Њих је домаћин, после једне ноћи највећих брига и узалудног тражења изјутра био натерао да седну за сто, да их, према старој мудрости, несрећа не затекне празних стомака. И баш у тренутку кад је отпочео ручак који је пре лично на даћу, оживело је двориште веселим пуцњем бича и читав облак шалова и чипака полете у правцу таљига, са којих је сељак био скочио још за време вожње, док је гроф, још сав разглављен седео на даскама. Млада грофица попе се брзо у кола и паде му у крило, тако да он оста беспомоћно седећи под изливима њене радости.

Кад је потом обишао из руке у руку и када се захвално и старцу који одби захвалност са сељачком духовитошћу, док су се сви присутни дивили његовом расту и када су опет сели за сто, где су на заповест домаћина питања морала да престану док не припреме стомаке да чују његову ловачку причу и када је најзад уз воће и колаче дошао час кад је требало да отпочне: гроф је желео да као приповедач буде раван старом и да дометањем и истином искористи необичну пажњу за свој мршав доживљај. Њихове шале биле су му добродошле да, као неку чаробну формулу с бројевима: три, шест и девет, наговести рецепт „незгодан за нежне уши“. Пошто је чак и иначе искусни домаћин гладно у недоумици браду, привлачио је гроф Бозенхајм као приповедач сву пажњу на себе, тако да су се сви као са удицом у грлу, намамљени лукаво мрвицама које је бацио, покоравали његовим ћудима. А ово расположење умео је врло лепо да искористи, јер пре но што је примакао столицу столу, у круг чежњивих и радозналих очију, спустише се нежне руке на његове и једна га мишица нежно загрли.

„Дакле три!“ Он диже у вис веома важно један комадић хлеба и подражавајући старог на вестфалском изговори: „Ми једемо само хлеба који је пре три дана испечен“.

„Тако“, рече нека тетка разочарано. А млада грофица куцну своме дворуправитељу, који је за столом морао да стоји иза њене столице: „Јесте ли чули, Крумахеру? Кад будемо опет ручали у Мајнцу, нећу да видим свеж хлеб на столу. А шест, господине?“

„Ми не пијемо“, и овога пута подиже гроф с тешким прекором своју чашу према домаћину, „ми не пијемо ни вино ни ракију, која не одлежи бар шест година у подруму“.

Грофица се сад опет ужурбано обрати домоуправитељу: „Јесте ли чули, Крумахеру? Ја ирзим ново вино. Само старо нек нам се износи на сто. А најзад, девет!“

„Да, девет“ — гроф не нађе ништа да покаже; погледа домаћина који беше покрио браду и уста опрезно шаком, посматрајући га помало веселим очима. Удице су биле бачене, рибице су се копрцале, те гроф подиже беспомоћно оба кажипрста у знак опомене: „Само сваке девете недеље...“

Није било лепо што је заборавио остатак. Но овога пута грофици није био потребан двороправитељ. Она покри брзо прстима грофова уста и рече, не стидећи се, јасним гласом, с погледом који се био удаљио из круга и пошао за неким сопственим задовољством, које је у њеном плавом оку распламетело винске искре, превлачећи једва скривено змијастим језиком преко бујних усана:

„Живећемо, драги супруже, догод то буде Божја воља“.

На ово домаћин обухвати своју лепу кћер једним нежним погледом и у соби пуној шале и свакидашњице блесну један пламичак живота, који у наиа свима тако јако и тајанствено тиња.

Али је домаћин био довољно искусан да скрене разговор на неку озбиљнију тему.

Ма да је Лудвик Бетовен у време свог првог бављења у Бечу осетно врло мало од оног дивљења којим бисмо га ми са захвалношћу и поштовањем окружили, да је још жив, ипак је и тад био свестан значаја своје уметности и много штошта прича се о његовој напраситости, кад му се не би указивало поштовање. Нарочито када је он сам, док још није изгубио чуло спољног слуха, свирао увече на клавиру слободне фантазије у отменим домовима.

Тако је он био више пута позиван у једну племићку кућу, где га је кћи веома обожавала, и пошто је знао да она као мало ко разуме његову музику, ма да је за њега није везивало никакво телесно осећање, мислио је да је изненади једне вечери и у већем друштву сакупљеном у кући њених родитеља отсвирао је неочекивано, уместо слободне фантазије, готову сонату број шеснаест. Оно дивно дело које почиње неком врстом смеха на високом G и — отрчавши доле у циркус низ једну октаву налик на степенице — изводи снажну игру синкопа: као кад би уместо елегантне дресуре високе школе, какав лудо смели јахач одједном почео да спутава природну снагу неког неукроћеног пастува, тако да су дивљи скокови у страну давали музици, уместо да јој сметају, својствен и за слушаоце нечувен садржај.

Но те исте вечери био је позван и један младић, син неког трговца, који је младу девојку волео потајно и безнадежно, јер је она била грофица, а он

грађанин. Био је то један упоран и фини човек, који је живео у Француској пре велике револуције и преживео најгоре ужасе у престоници. И он је, као и сви добри Немци оног времена, био задахнут идејом људског права и због свог политичког става наилазио је на разне неприлике у Бечу из доба сплеткарења и дошаптавања. На ово вече он је позван посредовањем једне слободоумне тетке. Како је због свог одела и става био непријатна појава за већи део овог нацифраног друштва, осећао се и сам збуњено и пркосно и док се клањао и говорио научене фразе одавао је јасно ошишаним затиљком и проницљивим погледом отворено мрких очију како се све у њему буни. Отуда га је кнез Лихновски, који је такође био присутан као чувени љубитељ младог композитора, поново назвао у шали, пред добронамерном тетком, персонификацијом Бетовенове музике, која из Хајднових и Моцартових облика исто тако пркосно, као овај младић, уздиже своје људско лице.

Чим се је сад усред блиставе светлости свећа, шуштања свилених хаљина и шаљивог шапутања старе господе, одједном — после датог знака за тишину — заорио јасан пркосни смех сонате у акордима који су одјекивали као удар чекића, да потом у уобичајеном тону салонске музике изведе дивље ковитлање спутавано непрестано попречним удари-ма синкопа: са свих лица нестане наученог слатког осмеха љубитеља музике. Млади пак златар, који је дрхтао и бледео од узбуђења, имао је осећање као кад би одједном он сам почео да излаже своје пркосне мисли у овим украшеним друштвеним просторијама. Ова снага толико га је била изненадила, јер је дотле ретко слушао музику и готово је презирао као какву играчку, да се леђима ослони на један стуб врата обухвативши обема рукама лакирано дрво и као оковани Прометеј, само усправљен, из-

гледао је и не сањајући, за многе госте пркосно оличење ове пркосне музике.

Како је тада најзад, одахнувши после јаких удара, адађо у чаробној игри трилера још једном поновно жудњу младости и како је изгледало да својој мелодији додаје још само једну једину слатку молбу, приђе лепа девојка, исто тако обузета уметничким и човечанским утиском ове музике, слободно пред свим очима младом човеку. Тако да је она — наслоњена на други стуб врата, само усправљена у мирној лепоти и готово мало скрушено предана пркосној музици — претстављала заједно са младићем за оне који су у споредној сали слушали тонове, леп пар стражара пред одајом из које је Бетовен, јасно осветљен свећама, пркосно приморавао све скупа да осете животну снагу његове уметности.

Ко зна адађо, познато му је каквим слатким и уздрхталим клицањем оно почиње у дисканту и како на питање које се у том јавља, бас одговара истом фигуром, пењући се као и оно од С до D, само што он на несигуран сплет питања двапут једним продуженим G одговара, налик на неко постојано: Да. Али када су се оба гласа сјединила, не у двопсву, већ у јасној једногласности, која великим низом октава завија своје клицање у ону тугу, до које увек у близини смрти достиже највећа срећа свих људских сједињења, тада и млади пар престаде да буде и даље оличење музике, тада је био Бетовен са својим рукама које су летеле, са искреном снагом својих тонова, само свирач, који је, ослушкујући у њиховом срцу, само певао тајну њихове велике љубави. На тај начин чудотворно коло живота које се налази у уметности било се одједном потпуно затворило, тим што се деловање музике враћало одмах своме извору: из срца ових љубавника у свирача, а из његове душе, избистривши се као у неком тамном језеру, текло је светло ка њима.

До овога часа они нису били једно другом проговорили ни речи о љубави, а и сад су стојали, не гледајући се, једно поред другог, но њихове душе биле су у овој бујици слатких тонова искреније сједињене, него што ће икада опет моћи да буду. Када после тихих звукова отпоче дрски рондо, у коме снажне синкопе и слатки трилери отпочеше у ђаволској обести и рукама и ногама распуштену игру, младога човека, који је знао да постоје препреке између њега и љубљене, иако је осећао да га она воли, спопаде одједном тежак страх, да ће у вртлогу ових распуштених тонова опет све потонути као ваздушаста замак у сну. Додуше он се још држао за стуб и то још чвршће, али само зато да не рашири руке и не падне пред њу јецајући у чежњи и искупљењу. Заборавио је све обзире и почео да јој говори врелим шапатам гледајући је право у очи. За то време звуци који су малочас тако јакo деловали на њихове душе, били су далеко од њих као каква равнодушна музика за игру.

Она му није одговарала, стојала је још увек испуњена блаженством тонова адаћа и слушала је љубав и признање ове вреле младићске душе пуне пркосне снаге с осећањем напрегнутим до крајњих граница као у сну. Но када после дугог крешченда, где дубоко D у басу избија трајно као постојана озбиљност једне само споља насмејане душе и када затим после неколико низова октава долази, непрестано сметајући игри, једно C као последње, скоро већ сувишно питање, које се затим опет баца преко Cis-а у обест рондоа с неком врстом одмахивања главом, да у истом тренутку застане као да се у игри сећа слатких мелодија, обоје заљубљених стојало је као без свести и двапут у паузама сви чуше врели младићев шапат.

Нико није био више увређен од бледог свирача. Он се савлада први пут задрхтавши, али други-

пут, кад са дугим трилером у басу треба да почне лудо престо — можда што је и сам био узбуђен својом музиком — Бетовен лупи обема песницама страшно по клавиру и као суманут оста седећи један тренутак отворених уста и одмахујући главом, затим скочи и усред свечаних просторија и лепог сјаја свећа, уплашене тишине гостију и као у сну развучених лица љубавника, викну бесно туђинским звуком свог рајског нагласка:

„За овакве свиње ја не свирам!“

Оваква реч није пала никад, откако постоје бели и златом обојени зидови ове куће заједно са намештајем превученим нежном цветастом тканином. Она сад остаде као камен убачен са улице кроз разбијено прозорско окно, док све не полете да га подигне. Љубавници су још једнако стојали код врата, свирепо отргнути из њихове слатке заједнице и без чаробног вела музике, као голи усред мучно збуњених и злобних лица.

Досад је једино ватрени трговачки син говорио хладној и ћутљивој грофовској кћери и читав један тренутак изгледало је као да ће у овом отменом друштву које је мучно нарушио, остати неواسпитани насртљивац, но сад и она нађе човечанску реч за ову уметност у свом срцу, мада су јој дивне уснице још биле затворене и само је у њеним тамноплавим очима блеснула одједном светлост свих свећа у дворани. У први мах је изгледало као да ће љутито прићи злобном музичару, али одмах потом успори корак и, окренувши се натраг, пружи обе руке својој партнеру. Он их узе слободно и дрско и док они који су седели поскакаше са столица, док су сви други стојали непомично као очарани овим необичним поступком, љубавни пар изиђе лагано из дворане, чврсто загрљен и испраћен свим погледима.

Први за њима отишао је и Бетовен, који, ћутљив и мрачан, напусти кућу, у коју није ступио

више никад после овог вечера, иако су га његови утицајни пријатељи често салетали и молили.

Када је после неколико недеља жестоке борбе била објављена веридба, послао је Бетовен младој грофици први отисак шеснаесте сонате са посветом. Она задржа отисак, као веома драгу светињу, али одби посвету једним писмом, које се је још после смрти налазило међу хартијама уметника, али је доцније нестало на необјашњив начин. Његов текст се није сачувао, али је, по причању, смисао и садржај казивао јасним речима опомену: да је највећа уметност, највећег уметника само службеница живота, из чијих нам највећих дубина њене звезде светле утехом, снисходљиво позајмљеном, а не сопственом светлошћу.

Никад нико није сазнао да ли га је ово писмо наљутило; али се прича да је пет соната, почев од шеснаесте, штампано без икакве посвете, док све раније носе имена његових пријатеља и пријатељица и да кришом тих пет носе име оне младе грофице, чију је најлепшу музику једаред отсвирао.

Не може се рећи да су владари Европе стојали с мушким достојанством пред адвокатским сином са Корзике. Неки чак нису се ни устручавали да у мучним часовима искористе и дражи својих жена. И не увек само зато да падну пред његове ноге, као што је учинила, из сопствених побуда, грофица Хацфелд због свога мужа.

Наравно да и онај, који је као гувернер објавио Берлинцима после битке код Јене да је мир прва дужност грађана, није био неки јунак. А није био ни обазрив у својим писмима, јер је заједно са кнезом Хоенлое-Ингелфингом веровао да се царска моћ, која је на свима европским дворовима била створила тле за неомиљеност, може уздрмати заварама. Његова узапћена писма извела су га једног дана пред ратни суд, те умало није и нехотице постао мучеником пруске слободе.

Смртна пресуда била је већ изречена када је грофица — примљена у аудијенцију — ушла у замак плачући због оца своје деце. Био је студен јесењи дан, цар се баш спремао да изиђе те је био у шеширу и с мачем, кад му се она престашено баци пред ноге молећи, не за правичност, већ за сажаљење. Свакодневно навикнут на овакве ствари и веома љут на нискост рђавих интриганата, цар јој не даде да много говори, нареди јој да устане и да сама прочита једно писмо њеног мужа, које — како то најкраће наговести — не допушта ни да се помисли на помиловање. Несрећна жена држала је у

рукама савијену хартију, коју је њен муж требало да плати главом — за то време цар је љут као звер корачао тамо амо по соби закопчавајући једну рукавицу. Како су јој сузе спречавале да чита писмо, које су њени прсти готово цепали — толико је дрхтала — и како се цар, по својој навици, заустави код камина, посматрајући с рукама на леђима плави пламичак који је избијао из разгорелог жара и како један угљен прсну и отскочи у луку према њему, те због меке чизме мораде да помакне ногу, која је згазила толико држава, у глави мале жене сену такође једна искра и без икакве журбе, скоро равнодушно приђе камину и стави пажљиво хартију на ватру, гледајући с тихим осмехом још влажним очима, осветљена распламтелим писмом, у немо лице царево.

Он не маче ни једним прстом, само се загледа готово сањалачки и зачуђено у њене очи — а пошто није одрастао за дипломатским столом, већ на бојном пољу, где игру добија онај ко је лудо смео — не изговори ни једне речи, већ с благом учтивом узме њену руку, малу као што је и његова, и пољуби је. Тако да је грофица која је тек напољу међу гардистима постала свесна свог смелог поступка, имала утисак да се цар насмешио на њу као на сестру, доброћудно и помало весело.

Фрања Шуберт и Фрања Лахнер хтели су једне недеље зором да оду у Бечку Шуму. „Можда ћемо чути детлића како куца менует, а веверица ће нам га одиграти“, сањарио је ватрени Лахнер, а Шуберт климну лагано главом: „На крају спремиће нам Кети у Кобенцлу пастрмке!“ Али кад дођоше до Зиверинга, поздрави их један господин шеширом, како се само у позоришту поздравља шеширом, и док су се још двоумили ко може да буде овај витез шешира, нестале сваке сумње када чуше глас: Тако је могао да загрми добро јутро само Зиберт, певач и велики бас.

И тако су пошли сва тројица уз Ербсенбахтал према Фогелзангбергу, а детлић и веверица нису им били потребни, јер се певач ударао у своје широке груди, а његова таштина потскакивала је у вратоломним каприолама.

„Сам позоришни пакао послао нам је овог незваног госта!“ тужиле су очи Фрање Лахнера. „Сад ће нам пропасти и шума и недеља у празном разговору и куд год будемо ишли, остајаће за нама траг пљувачке као од пужева!“ А Фрања Шуберт одговори му светлуцањем својих наочара: „Детлић и веверица одавно су побегли од његовог гласа, а и шума са жубором и шуштањем жели да је једном остави на миру; али пастрмке неће добити, а нарочито не од Кети! Могла би рибља кост да му застане у дубоком С и Кети би морала да увуче машице и да

је извади. Бечлије би остале без Зибертовог гласа, а мо би им онда певао дубоку „Подрумску песму“?

Тако су кришом водиле разговор две Фрање и музиканти, а наочари су светлукале с времена на време; али певачу није сметала тиха споредна музика, јер је он и у позоришту само слушао бас својих арија. И док је вода у потоку љупко текла, обилазећи шљунке и корење дрвећа, док се сунце растурало на шумском тлу у хиљаде мрља, од којих је свака имала необичан облик и миловала маховину и цвеће, док је ветар у дрвећу вежбао своје руке пана, свирајући у сваки лист, тако да је из звоњења хиљаду пута хиљаду листова постајао хармонични шумор, док су се тихо шуштање крила буба и звук флауте удаљене кукавице губили у вредном веселом брујању, које је ипак било блажена тишина, дотле је љутитим Фрањама и музикантима бубњала у уху певачева вика, који је био до преко главе пун таштине и осим себе није ништа слушао.

И пошто су један сат, и више, слушали громке речи о његовим успесима у Прагу и о обожавању од стране двора у Залцбургу, о томе како је омиљен у Линцу и о бури пљеска у Егеру и Карлсбаду, о многим поклонима и високим орденима, али и о претворној зависти колега и о злоби рђавих критичара, стигоше најзад сва тројица горе на Фогелзангберг. Испод њиховог погледа простирале су се круне дрвећа округле као нагомилано камење, које се благо губило у плавој дубини, где је лежао град Беч са катедралом светог Стевана и сребрном траком блиставог Дунава.

Како је пак певач и славни бас Зиберт дошао на свога пријатеља Хугелтира, који је злобно назвао његов бас разбијеном кантом, згодно му послужи поглед на благо осветљени град да, падајући све више у ватру, оспе грдњу на лак бечки живот и на отсуство љубави за уметност од стране његових

грађана, све док се наочари Фрање Шуберта не спознуме лукаво са љутитим погледом Фрање Лахнера.

„Оставите Бечлије нека раде шта хоће!“ рекоше мирно сјајне наочари, а онај с љутитим очима додаде: „Овде на Фогелзангбергу, где је дрвеће брујало изнад Бетовена и где је Моцарт нашао Чаробну фрулу, где у овај час осим нас двојице нема ниједног човечјег ува да упије сваки тон с ваших уста: овде је ваше место! Овде запевајте вашег великог Зарастра! И будите уверени да ћемо се ми с нашим обешечачким лицима склонити скромно у страну, слушаћемо у шуми ваш бас и дивићемо се као да је ово катедрала, а ваша уста оргуље!“

А како су певачу за глас потребне само здраве груди, да као мех дуну ваздух, а од главе само уста да том ваздуху даду разне тонове, није чудо што певач и велики бас на Фогелзангу није приметио да веселе Фрање и музиканти хоће само да се лукаво извуку. Као да шума претставља кулисе, ступи он гордим кораком напред на пропланак, поздрави шеширом позориште и у неизмерној дубини своје таштине, запева Зарастра пред целим градом Бечом, пред сребрним Дунавом и пред катедралом светог Стевана, пред небом благо ишараним облацима и пред светлом даљином.

А није опажао да је тиха хармонија ваздуха примала његов јасни бас као и сваку другу људску грају, да је насупрот његовом громком гласу стојала унаоколо звучна тишина као какав вечити зид, да га није слушало ниједно место у долини, на које су се спуштале његове очи, да је пред њим свет облака, ветрова и плавоплаве даљине био исто толико неосетљив за њега, као што је и он био неосетљив за тај свет и сад, после великог Зарастра, певао цео свој репертоар у десет сати изјутра на Фогелзангбергу!

„Зар овај клипан верује да ми можемо да отпевамо Божјој природи ма један једини тон, зар не зна да она мора да буде та која у нама пева и да је сва наша музика само последњи одјек њене дивоте!“ шиштао је Фрања Лахнер кад су већ дубоко у шуми још једном застали да послуша његову будалаштину. А Фрања Шуберт је брисао нарочаре од суза, колико се смејао. „Чак и у Нилу има коња“, потсети он. „А сад брзо у Кобенцл код Кети и њених пастрмака! Јер, знаш, појешћу читав квинтет“.

Дешава се понекад да се некакво расположење свали као невреме на села, градове, крајеве и читаве народе и да онде, где је још јуче цео дан свако вршио своју дужност, одавао дужно поштовање и радио, избије одједном зараза исмевања, тако да нико не може да прође без штете по своје достојанство. Мора бити да је овако било и онда у Заргеминду, када се Лују Филипу, дебелом грађанском краљу, десила она незгода, због које су му се смејали чак и онда, када је у најмљеним кочијама напуштао незахвалну Француску. Повод је била наравно његова штедљивост, која га је помешала с једним циркусом, који је баш од те исте заразе исмевања побегао дан раније из Заргеминда у Хундлинген.

Јер кад је пала ноћ на улице и стеновита шумска брда, када су лампе које су се пушиле бациле првену светлост на густо збијену гомилу гледалаца, кад су месингане шипке магично сијале, а ужад изгледала на светлости дебела и као покривена пахуљицама, када је гојазна Меденела остацима своје јахачке вештине плашила племените коње, када се је њен син Камило дубећи на глави спуштао низ једно затегнуто уже, бљујући притом паклену ватру, кад су у рукама његових сестара похлепно зазвечали плехани тањир и кад је вергл болно зашкрипао: киша марјаша није тада као раније пропратила пљескање. А када је најзад Жан Мурије, отац циркуса, извео своју мајсторску тачку са пет племенитих ко-

ња, које је хипнотисао само помоћу једног зеленог камена: тада су исмејали као глупу шалу његово весело објашњавање. А раније је годинама запањивало толике гледаоце кад је он, као авет, стојао у средини на бурету обавијеном зеленим платном и наређивао да се пет племенитих коња окрећу у круг по такту Беарнезе. На челу је био Нело, победоносни белац, који је у свечаном кораку издизао кукове као сабињанска краљица. То је ишло све тако док три тона дубоког баса не би отпочела финале, тада би Мурије уздигао камен, зелени камен од малахита с урезаним змијским главама, и преображај би отпочео:

Нело, који је корачао тако поносно, почињао би да храмље једва вукући ноге, црна Силва са дебелим и чупавим ногама окретала се у валцеру, Маријета, као теле шарени пони, усправљала се дивље као медвед на задње ноге, мрка Лизета почињала би да копа као да тражи благо, а Пјер, високи златни алат, који је скоро лепотом засењивао Нелија, пао би на колена као да га је неко ножем посекао. Коњи, који су пре тога тако поносно трчали у круг, морали су да остану у овој бедној групи све док три оштра звука музике не отпочну завршни акорд и Мурије не сакрије камен у зелену, ђинђувама исклићену доламу.

То је био велики завршетак вечери, после чега Мурије није никада узалудно звечао тањиром. Све док није онако рђаво прошао у Заргеминду и побегао од заразе исмевања у планину код сељака.

* * *

После неугодне вожње раскаљаним путевима успео се из Заргеминда у Хундлинген и брзо је сакупио село око зелених кола и аша племенитих коња. Овде је опет сијало на небу јасно недељно сунце, овде није било никога ко би се смејао и био

неповерљив услед безобразне сумње, овде су били марјаши необично дебели, јер се није знало за излизане.

Око четири сата отпочео је свечану поворку. Напред пешке, трештећи у трубу, Камило у црвеном као жеравица трикоу, иза њега с дебелим ногама, црна, чупава Силва, носећи на леђима двоје млађе Меденелине деце с анђеоским крилима од златне хартије, затим шарено теле Маријета са уметницом на трапезу Камилом, затим мрка Лизета, корачајући тешко под брдом ружичастог тила у коме се знојила циркуска мајка, затим, најзад, Нело, победоносни белац, а на њему он, чаробник Мурије који је у раширеним прстима држао камен; затим Пјер са једним мајмуном у генералској гала униформи. Јесење сунце на заласку доброћудно је обасјавало ове зелене траље. За трештавим звуцима трубе ишли су румени и знојави Хундлинжани и толико се тискали да умало не размакнуше тесну сеоску улицу. У том тренутку чу се пуцање бича и топот уморних коња. На углу шуме — поред дебелог црквеног торња видела се горе шума — указаше се коњаници у униформи испред двеју кочија. Веома изненађени сељаци потиснуше, бленући уназад, поворку ка чесми, али је гомила била тако збијена да се и коњаници морадоше зауставити. Стигоше и кола и док је Мурије презриво гледао с ватреног белца на изнурене поштанске коње дошљака, на предњим колима се отвори један прозор. Једно гојазно, доброћудно лице погледа поворку са пет племенитих коња и махну руком коњаницима. Они долетеше одмах и стадоше послушно посматрати коње, на које је показивала дебела рука, ухрањене коње Мурија, који нигде досад нису наишли на тако сочну траву као на овим путевима овде. Да није то префект? Или гувернер?

Било је нешто много горе. Била су то два генерала и два министра са дебелим краљем, који је

волео да овако грађански путује. Вечерас је хтео да ујаше у Заргеминд, а за то су му били потребни коњи који су ухрањени и одморнији од његових. И у овом крају где се у плуг и у кола прежу једино волови и краве наишао је на Мурија и његових пет племенитих грла и реквирирао их краљевским правом. Пет минута изливала се на људе из циркуса читава бујица псовки и краљевских заповести. Мурије и његова Меденела, Камила и оба златна анђела били су са свима прњама скинути из седла, чак и Жоко, мајмун, морао је свог вранца да позајми другом генералу.

Везани један за другог, као да их гоне на продају, касали су племенити коњи иза краљевих кочија низбрдо пут Заргеминда.

Горе на црквеном тргу осташе напуштени циркуски људи усред гомиле, коју такође поче да обузима зараза исмевања. Меденела је заједно са својим лепим тилом морала да седне на мокро корито чесме; два анђела задиглоше високо своје златом опточене хаљине; црвенокоса пак Камила вукла је пркосно скупоцени шлеп кроз меко блато; Камило је држао у руци трубу као бојну секиру; Жоко, мајмун, чукао је поред своје господарице на кориту чесме и с тугом гледао како му се плави пешеви униформе квасе у води. Сви пак погледали су љути-то доле где су се у оштром касу клатили вратови поносних коња, све док не замакоше иза јесењег дрвећа.

*
 * *

Жан Мурије седео је на боку других кола све до црних стена Турнете. Ту је пут наилазио на долину Зара и водио је кроз равницу у дугим луковима око стена. Румено сунце клонило се већ за дрвеће, када су ту стигли. Коњаници скочише из седла, кола стадоше и брзо отпоче приказ који је Мурију

као циркусом уметнику био чудновато познат: Из предњих кола искобеља се краљ са два црпомања-ста човека, од којих је један био висок, а други мали и жилав. Из других кола сиђоше обазривије један грађанин с костобољним ногама и један човечуљак с великим наочарима у оквиру од рога. Они се скупеше колегијално око краља, почеше зевати, чистити прашину с одела и протезати утрнуле удове. Затим су указивали доле на прве куће Заргеминда, смејали се и почели на сред друма да скидају своје грађанске капуте. Кочијаши заједно са коњаницима довукоше из кола мундире, шешире с перјем и ешарпе свих могућих врста. Од оног мршаваг и од оног малог жилавог постадоше пред очима Мурија маршали у гала униформи, човечуљак и грађанин с костобољним ногама добише златно ордење око врата и шешире с перјем на глави. Сам дебели краљ једва се видео од злата и ордења. Коњима такође метнуше као украс перјанице и узде искићене плочицама. Одмах затим подигоше прво краља у седло; он се скљока на победоносног белца Нело, тако да се Мурије сети своје Миденеле. Мали маршал узјаха алата, а велики црну Силву. Министар с костобољним ногама усео је на мрку Лизету, а страшљиви човечуљак с рожним наочарима на шареног понија, Маријету. Два коњаника — и они су ставили на главу дуге перјанице — јахала су напред, на крају ишао је један кочијаш на најјачем поштанском коњу, други је остао да чува кола.

Када је Жан Мурије видео како му овако свечано одоше доле коњи, за које није знао када ће их опет видети, није могло више ништа да га задржи на месту. Он задиже доламу и потрча уз затрављену падину ка црним стенама. Где год је било макар дрвцета, његова рука нађе за шта ће се ухватити. Дугачки кочијаш пође зијајући у њега и паде у један жбун купина. Мурије пљуну озго на

њега и настави да се вере све док са врха није угледао доле Заргеминд, кровове и трг са гушавим општинским торњем. Чуо је како пуцају прангије и видео краља на мосту, где свечано улази с пратњом на његовом белцу Нело. Мурије примети тек тада да је још гологлав, у долами са ћинђувама, усто црвено обојене косе; али је ипак скакао с камена на камен смешећи се подмукло док није дошао до Зара; прешао га је на једном плитком месту, па преко неког зида у један воћњак; између реда букава кроз једну криву улицу где су се већ виле заставе и стојао свет, кроз тај свет, преко неких степеница на трг, где је већ почињала гужва.

Код старе општинске зграде стојали су музиканти, спремни да засвирају, а доле су општинари дотеривали своје јаке. Но зараза подруживања захвати свет пре доласка краљевог и обасу његову пратњу смехом. Људи из Заргеминда познали су шарено теленце, Маријету, а по њој и остале коње Мурија. И тако краљ, уместо да свечано ујаше, ујахао је узбуђен и узнемирен. Једино општинари нису ништа примећивали; они му изиђоше гологлави у сусрет и поднеше на црвеном сомотском јастуку кључеве свог града — иако је он већ одавно био ушао — и почасни гутљај вина у сребрном кондиру.

Већ су музиканти били ставили трубе и кларинете на усне, кад Мурије у великим скоковима устрча уз степенице:

„Беарнезу! Краљ жели Беарнезу“.

Музиканти поново спустише уплашено трубе, капелник куцну. Ноте његовог улазног марша ошале на пултовима, а оно што су засвирали били су звуци добро познате уличне песме. Утисак је био такав као да је некакав виши аранжер од краља приредио бал: Први је Нело начуљио племените уши и почео да каса. Други су му коњи следовали у уском циркуском колу преко каменог трга. Општи-

нари, не смејући да одвоје поглед с лица свог де-белог краља, окретали су се заједно с њим у круг све брже и брже, као да их коњи вуку неком врпцом. Ускоро је морао министар с наочарима да загрли Маријету која је поскакивала, а онај други да се ухвати за гриву Лизете.

Најзад кад три дубока тона баса објавише финале, поче извођење најлепше тачке: Победоносни белац Нело с краљем храмао је и једва се вукао, црна чупава Силва с дугачким маршалом поче да игра валцер вијући се похотно око белца; шарено теленце Маријета исправи се дивље на задње ноге, те се мали министар као врећа зоби сручи на шиљато камење; мрка Лизета поче да копа као да тражи благо, а Пјер, високи алат, паде на колена и постави малог маршала главачке на шешир с перјем.

Свечано обучени свет из Заргеминда, заједно са својим општинарима, толико се поплаши од овог призора, да смех преста унаоколо. Само су музиканти свирали сажаливо и даље док не дођоше три последња акорда и коњи стадоше. Тек тада општинари стекоше толико памети да прискоче краљу који је сав бесан хтео да сиђе с победоносног белца Нело, да помогну маршалу који је дубио на глави и министру који је седео. Морали су брзо и оног другог да унесу кроз подрумска врата испод степеница у општинску кућу, јер је краљ пред очима својих поданика био тамо отрчао.

Тек што се врата затворише, кад некакав подругљив усклик изазва поново смех. Мурију је била пала на памет луда мисао, јер је у џепу своје доламе напипао плехани тањир. Он поче да иде унаоколо и да подмеће тањир и сад није било никог који је ускраћивао марјаш и сви су викали, смејали се и клицали Мурију, који је дрска лица сад накнадно купио одавно заслужену жетву у Заргеминду.

Краљу је свакако изгледала сумњива ова потсмевка светине и усклици браво; затражио је обавештење, а један од општинара био је толико дрзак да слаже: народ га је позивао, постиђен због свог невоспитања. А он, чије су дебеле ноге још дрхтале од неразумљивог јахања, био је толико збуњен да је с благонаклоном милошћу изишао на балкон. Ту је стојао Мурије у зеленој долами пружајући и према краљу свој тањир, док су марјашаи са свих страна падали на калдрму. А краљ, који је утучена лица гледао доле, није могао да позна тог човека у зеленом, а пошто иначе целу ту ствар још никако није могао да разуме, баци му једну од оних пуних кеса, које је у ту сврху увек носио собом. Тада на тргу наста урнебес, тако да се краљ у недоумици уклони од народа.

Жан Мурије, циркуски краљ, истресе тањир у џепове, покупи још толико колико је могао да измајмунише за трен ока, звизну свом белцу Нело, скочи у седло и одјаха са пет племенитих коња кроз метеж и галаму. Још на мосту пређе у галоп и не стаде док у сам мрак није стигао у Хундлинген. Већ су гореле као обично лампе и храбри Камило изводио је једну за другом своје бедне тачке. Он улете у круг с ознојеним коњима, тако да се жене и деца с вриском разбегоше, извуче руду испод точкова и пред разочараним очима гледалаца из Хундлингена несташе конопци, месингане шипке и Меденела у зеленим колима, која су се при светлости зубље кретала кроз шуму најближим путем ка граници.

Сутра изјутра био је већ циркус у пруском Зарбрикену. У Француску се Мурије вратио тек онда, када је у Ахену добио вест да је Луј Филип, овога пута у најмљеним кочијама, напустио незахвалну Француску.

У време кад је у Баварској владала Лола Монтез, јер је као грофица од Ландсберга наређивала да краљеве лутке, а и само Његово Величанство, изводе оне игре, које је она некада играла на даскама Европе, неки поручник у Минхену, Нусбаумер, оде да купи пар рукавица. Кад је ушао у један модни магацин чу, док је ћутећи разгледао цене, псовку и љутите речн и виде како су сколили једну даму, која је у рукама држала бич и била толико љута да је хтела да удари. Не мислећи ко је то, он јој понуди витешки руку и изведе је срећно до кола; тек кад је видео мрка кола са два седишта, би му јасно да је то грофица играчица; али она је дотле већ била сазнала његово име.

Сутра изјутра он доби у име краља капетански чин, а усто и позив грофице од Ландсберга да јој још истог дана учини подворење. Ма како да је поручнику Нусбаумеру био пријатан капетански чин, толико му је исто био непријатан повод; оклевао је с посетом тако да је Лолина грофовска ћуд читав један сат била у највећем узбуђењу. Како је бич био њено омиљено средство, нареди да се упрегну кола и пође да казни капетана који није дошао. Наравно, није га затекла код куће, но, мислећи да је то изговор, улете поред уплашене вратарке у стан и пошто нађе гнездо празно, искали свој гнев на намештају, преврну столове и столице, те им се поломише дрвене ноге и разби једно огледало. „Кажите вашем господину да је долазио сатана!“ дрекну

она на уплакану вратарку која је стојала плачући и одвезе се одмах краљу да новопеченом капетану плати за његову упорност.

Тамо је био баш министар војске Гумпенберг да обавести краља о готовој изградњи тврђаве Инголштат, кад играчица ступи ногом на унутрашња врата. Краљ одмах нареди Гумпенбергу да причека да би задовољно жеље црне Лоле. Онога кога је јуче начинио њеним капетаном, требало је данас да премести по казни. Он подиже замишљено рамена и набра чело: то би могло рђаво да се протумачи као ђуд! Но играчицу обузе одмах гнев. Дакле један капетан сме по својој ђуди да не поштује грофицу од Ландсберга, чак кад у њеној личности вређа и краља! Бити ђудљив, кад се тиче Његовог Величанства, то је краљевско право.

Њене груди хтеле су готово да раздеру тесну хаљину, толико су биле узбуркане у огњу њених осећања; а како је краљ био у присним односима са тим грудима, то и у њему букну огањ. „Кад ваш капетан вређа вас,“ рече он глатко и осети како му се јави песничка инспирација: „нек иде од нас!“

Дакле министар војни морао је у име краља да капетана од јуче премести данас по казни. Кад његово перо није могло да крене, гнев Његовог Величанства позајми ноге његовом оклевању; Гумпенберг је морао да чује свакојаке речи о небрижљивим слугама, за које част краљева није никаква светиња. Њој пак, која је била најревноснија чуварка ове светиње, тек што је стигла кући, предаде слуга са другим писмима и капетанову карту, који је за то време, додуше са закашњењем, извршио своју дужност. Лола нареди одмах да се поново упрегну коњи, који су се још пушили од брзе вожње, и са другом поруком одвезе се краљу. Он, који је малочас преместио по казни капетана Нусбаумера, треба трећим указом да стави ван снаге други! Али

то је за Лудвика било исувише. „Зар да ја сам себе, рече он, правим будалом: краљевска реч није кочијашка, што је речено, то се не пориче!“

„Зар и кад је неправда?“ упита Лола и плану сва за правду.

„Краљевска реч не може да буде неправда!“ рече краљ, а одавно није тако туђински гледао у црпе очи. Али је играчица добро познавала очи мушкараца и какву све одећу понос мора да свуче пред голем похотом. Није требало дуго, а краљ се већ знојио опседнут њеним молбама. Но кад она лупи љутито ногом да ће за увек отићи из његовог загрљаја, ако не добије репарације за своју оштећену част, њему не би никако јасно нашта је она управо мислила тим чудним речима, али јој обећа уздахнувши да ће покушати с трећим указом код министра војног по ствари поручника Нусбаумера.

„По ствари капетана Нусбаумера!“ насмеја се Лола и зажеле да сачека даље. Када јој краљ понуди руку да је одведе у светињу својих одаја, она му побеже иза великог огледала које је стојало у кабинету, а кад је он замоли да не чини такве глупости, направи му нос. У том је дошао опет Гумпенберг и све зло које је краља задесило са његовом Лолом није било толико увредљиво као сад ово, јер је морао да разговара са својим министром под надзором играчице.

„Ми смо“, рече он суво и погледа у сто да би сакрио стид, „другаче одлучили о капетану Нусбаумеру. Његов ће премештај да се поништи“.

„Заповест Вашег Величанства већ је отишла,“ потсети министар војни и састави пете.

Али краљ отпоче да добује прстима: „Онда је ставите ван снаге!“ рече он грубо; а кад Гумпенберг поче да говори како му је дужност да чува краљево име отеше се краљу, као дубок уздах, речи које су показивале сав његов бол: „Свако врши моју

дужност, а нико моју вољу!“ На то министар војни није имао ништа друго да каже, већ да је он ту зато да служи краљевој вољи и да је то његова дужност. Једино државни разлог може да буде узрок због кога се опозива нека заповест издата у име краља! У својој ревности он се беше дохватио оберучке тих речи и баш кад је с дубоким поклоном хтео да их стави краљу на сто, нешто сјајно испод огледала свеза му поглед и речи. Лола је била дрско испружила ногу да му видно покаже узрок њеног државног разлога, а као што је копча приковала његов поглед, исто тако је и нога растерала његове скрупуле.

Краљ је приметио овај поглед и угледао и сам ногу с копчом. Кад су се после дугог ћутања оба човека погледала, речи су биле више немогуће, јер су се краљ и министар споразумели очима и за њихов стид није више требало руха.

Са скрушеним поклоном напусти Гумпенберг свога господара док се иза огледала, као куцање стаклених чаша, орио смех државног разлога.

После битке код Кандерна, Хекер је био у врло тешком положају; и ма да са својим устанцима није дубоко продро на територију Бадена, војска је била посела друмове, тако да је, јашући несигурним путевима кроз Шварцвалд, морао да се дочепа границе. На своју срећу, наиђе у доњем Тотмосу на једног слугу, који га ноћу пребаци у брдски предео с оне стране Мурга. Кад је, око подне, водећи коња за узду и опрезно мотрећи, мртав уморан и нерасположен због рђаво проведене ноћи и ранијег гоњења изишао из Егбершке шуме у долину Рајне, наиђе на једну шумску капелу, која је била по страни од свих путева и довољно сигурна за одмор. Он веза вранца за једну брезу, пустивши му дугачко узду да би могао да пасе и седе унутра пун прашине и зевајући од великог умора у намери да сачека пролећну олују која се спремала и да онда по киши покуша да на коњу прејури последњи део пута.

Мала просторија била је плеснива и због рефлекса озеленелих букава пуна стакластог сјаја. На трошном каменом олтару свеже обојена стојала је изрезана од дрвета Богородица и смешила се. У данима кад је био смелији, не би се устручавао да оваквом дрвеном кипу пуном детињске покорности заврне шију; но сад, у рђавом расположењу, чинило му се да она има права да се смеши, јер је пред њом седео он као остатак неизвршених јуначких подвига. Али како је била несносна запара услед олује која се примицала, сан поче да делује на ње-

гов оловни умор и убрзо убица кнежева утону у оне дубине, које нису достижне за разум и поимање.

У његовом духу, без обзира на опасност, расцветала се шарено цвеће сна, а по њему шетала је обојена Богородица и смешила се на њега, онако како се само на сликама смеше жене на непознате људе. Био је толико полубудан у сну, да је знао да спава и да се дивио што у њему постоји један чаробни свет, у коме се његово рођено тело — које је ипак спавало — налази у неком другом будном стању и шета са Богородицом држећи је за руку. Она је била брзо спустила своје дете на једну затрављену падину, где се више њега њихала на ветру стабљика мечје шапе и сенком лишћа заклањала му сунце. У својој руци осећао је њене танке прсте, као да су збиља од дрвета, но они су ипак били живи и водили га насмејаних усана ка ивици једне шуме, где су у тами међу деблима светлוצале циви пушакa, уперене право у његове груди.

Упркос све јасноће слика код њега остаде осећање да је ово само опсена његових заспалих чула, а да је нешто могао да види оно што се за то време догађало у стварности пред његовим заспалим очима, поломио би сигурно неколико прстију издајничкој руци. Јер, пошто је непогоду која се приближавала одједном дохватио ветар с бока, напустила је она с првим капима кише гордо изабрани правац, скрећући с великом грмљавином десно, према шумама Дра, баш у тренутку кад пред капелу стиже некаква скитница, коју су такође ратне недаће ових дана биле отерале с друма. Немајући у себи ни трунке чисте савести, он угледа оседланог коња, а после многоструке обазривости, вирећи кроз прозор и послушкујући код отшкринутих врата и његовог господара, који је мирно спавао поред свог шешира и огртача. Тај човек је био довољно смео, те не одби ову трaмпу коју му је нудила Богородица и како му

је мера шешира прилично одговарала, остави место њега своју капу, која није била нова, али је боље пристајала за пешака, а затим узе и огртач. Да се је нешто спавач пробудио у један, уместо у три, могао би да га види како одлази на коњу једном ливадском косом, а затим узаним путем у правцу Зекингена с Хекеровим шешпром, гордо накривљеним упркос необријаних скитничких образа и ослањајући се десном шаком на коњске сапи, као што је вероватно био навикао још у доба негдашњег сензовања.

За то време Хекер је тонуо све дубље из шареног сна у дубоко спавање и пробудио се тек после подне када је нека баба дошла са свећом. Адвокату из Манхајма требало је прилично времена, док се освестио да је он побеђени вођа устаника и док се снашао у капели, у којој је уобичајена тама већ одавно била заменила стакласти сјај олује. Скитничка капа му се не свиде, а још мање кад виде да му је нестао огртач, и напољу коњ. Он прво припрети баби, но она збиља није знала ништа, а Мадона пробуђена из свог сна стојала је обојена шаренилом као укочен кип. Сва зла која су му се догодила ових дана, јадан пораз и кукавичлук другова, патње и стид његовог сопственог бекства, све то није могло да убије у њему онај остатак мушке храбрости, који је сад ова крађа потпуно угушила: као да му је сама беда Немачке украла коња. Он даде један комад новца жени са свећом, која га је у његовим јахаћим чизмама држала за разбојничког харамбашу и врати се преко у шуму пробијајући се све дубље кроз ниско жбуње, понекад чак и четвороношке, као животиња која хоће да умре. Али није доспео у честар као што је мислио, већ изненада, преко жутиловке и камења, до једне стеновите купе, одакле му се пружао изглед на рајнску долину.

Побеђени и опљачкани војсковођа немачке слободе оста ту лежећи. Гледао је како је сунце од осветљених облака правило читаво светско позориште — као да су то његове куле у ваздуху — видео је тако близу плаве пошумљене брегове слободне Швајцарске, да би пгица за десет минута могла да прелети тамо и, сасвим неприметно, у понос његовог тешког огорчења и велике љутње поче да се увлачи окрепљење после спавања и насмејано шаренило сна и осећање скрушености обузе његову душу.

Догод је са шеширом и огртачем седео у седлу био је увек потучени вођа; но откако нека скитница, ко зна куда, јаше с ратним плановима у његовом огртачу, тешко да је био нешто друго од осталих, који су једино мало раније спасли свој живот и својим кукавичлуком учинили да изгуби битку. Али они су смели да беже куд хоће, но он, чијом су кривицом многи остали изрешетани на бојишту, мора да умре као жртва за слободу. Но, човечја душа зачуђена оваквом бујицом мисли, бунила се у њему и није волела да се угрозе темељи његових мисли и дела — његов сопствени живот — те поносно рухо његових идеала поче као крпе да пада са њега и он оста скрушен под Божјим небом не досађујући више Немачкој због своје личне судбине.

Кад је пао мрак, он устаде с траве, дршћући од зиме, сасвим други човек од онога који је после подне у узбуђењу легао. Остављена капа скитнице изгледала му је и сувише отрцана, а сад му се чинило да је добро да је има на глави. Због ње се врати опет дрвеној Богородици, која је сад при светлости свеће оне бабе била утонула у скромни живот идола. Осветљена одоздо и с мрљама лелујавих сенки, изгледала је необично дрска, као да је хтела да се наруга преокрету у његовим погледима. Осветољубиво као какав дечко, он јој угаси свећу и, ма да је одмахујући главом због толике глупости,

изишао из мрачне капеле у слабо осветљену ноћ, успомена на онај доживљај у сну са њом није га потпуно напустила, чак и кад је — држећи у прво време још капу у руци — кренуо у истом правцу, у коме је у подне одјахао неко други са његовим огртачем и шеширом, низ стрму падину ливаде и уским путем ка Зекингену.

Месечев срп избијао је управо из једног црног облака на јасно звездано небо, кад се он веома обазриво упути из једне споредне улице ка покривеном дрвеном мосту с капом набијеном на уши и намерно вукући кораке. Мост су чувале, као што је одмах приметно, сјајне пушчане цеви. Он се не заустави, већ скрете с рукама у џеповима лево натраг у град у коме је, изгледа, одавно већ све спавало и баш кад хтеде да избегне светлост фењера једне крчме, спусти му се позади грубо на раме нечија рука.

Био је то збиља војник, Виртембержанин, који је стојао са стране поред зида и пошто је био прилично пијан, салетео га је да уђе у крчму. Како је Хекер у том тренутку опазно нову линију стражара у коју би упао идући овим путем, учини му се паметно да драговољно уђе са човеком, који га није напуштао, у крчму, где су за округлим столом остала још свега три војника, али су дим и запара јасно показивали да их је било више и да су отишли.

Онај што га је увео заборави га одмах, те Хекер седе скромно у страну и поручи сир и пола литра халског вина, а Виртенбержанина дочекаше пијани и поспани другови с дреком; нарочито је био пијан један суви каплар — по изгледу веома напрасите природе — који, ударајући сабљом такт по столу, запева Хекерову песму као да је њом хтео да поздравити новог госта и да му се наруга.

Хекер не диже главу од сира и жвакао је непрестано, не желећи да се ода, а усто и глад га је страховито мучила. У прво време мислио је да су

се они оволико напили због срамне победе код Кандерна и тек постепено сазнаде из њиховог говора да су око подне ухватили скитницу с његовим коњем и огртачем, који је сад као Хекер под десетоструком стражом очекивао у затвору ратни суд. Он одједном поново виде себе како га Мадона држи за руку и смешећи се води пред уперене пушчане цеви и пошто му је захвалност испуњавала груди и небесна девица доби неприметно свој део.

Мало умирен на овако опасан начин, остао је и даље у крчми и појео други, а затим трећи и најзад четврти сир, када му нешто неочекивано привуче пажњу: четири војника били су сместили у истој крчми његовог коња, који им је припао као ратни плен; хтели су прво да одреде коцком коме ће припасти, али се направи збрка, прво смех, па онда скоро туча, при чему један паде заједно са столицом. Онда решише да га продаду, пошто су били нешаци и сутра морали даље, и да добитак поштено поделе.

Док су они седели ту замагљених глава од силног вина које су попили и чула свесних једино најближе околине и тражили у крчми и у мрзовољној крчмарици купца, опази каплар мамузе на Хекеровим чизмама и како пијан лакше но трезан верује у оно што годи његовим жељама, то је и он убрзо био тврдо убеђен да је човек округле браде и са избледелом капом коњарски трговац.

Храбре Швабе толико су биле одушевљене својом новом срећом да се одмах сви, упутише с галамом у коњушницу, где је Хекер при светлости фењера с великим стручним знањем морао да процени свога рођеног коња. Најзад се погодише да он исплати у крчми, због седла и ради лакше поделе, тридесет и две форинте и да плати литар велтлинског вина. Али како је сад Хекер овако неочекивано увидео да је прошла свака опасност од уперених пушчаних цеви, врати му се стара адвокатска лука-

вост: Треба да му они писмено потврде продају да не би имао тешкоћа са њиховим друговима. Наравно да они нису могли да му даду неку врсту пасоша, али каплар који се побоја да не изгуби осам форинти, нађе брзо излаз: Ако он хоће да иде још ове ноћи кући у Еглизау, паметније је да преко швајцарског земљишта јаше поред Рајне и овде у Зекингену да пређе преко моста, а они ће га провести кроз страже.

Онда им Хекер из своје кесе у недрима изброја на столу новац, у злату и сребру, распоређен на четири гомиле, плати и литар велтлинског вина, а они наставише да пију и лармају, све док их његово нестрпљење не натера на полазак. Тада крену поворка, о којој Зекинген прича с оца на сина и ако је сем крчмарице нико није ни видео у ноћи: Хекер на коњу с капом набијеном на уши, а на мост га доводе његови гониоци и после велике галаме и опирања стражара спроводе га и кроз страже, док за то време скитница седи у затвору троструко закључан да отспава срећу која му се тог дана указала. Војници су се чак и срдачно руковали с њим као што то Немци обично раде када напћу на братско срце, а како је каплара био понео ђаво због осам форинти, отпева му при расанку још једном Хекерову песму.

Из извесних разлога било би боље да то није учинио, јер сад човека који је хтео да спасе Немачку беде њених кнежева, обузе опет понос и гнев и он баци певачу капу право у уста. Али они су сматрали да је то шала на расанку и пуцали су од смеха, док је Хекер лаганим ходом силазио с дрвених дасака. А када је већ давно био на слободном тлу и полетео у галопу, тако да умало није пао с коња, јер су сузе хтеле да га угуше, тетурале су се срећне Швабе поред зачуђене Рајне и кукурикале за осам форинти Хекерову песму. А за то време дрвена Богородица стојала је без свеће на каменом подножју и смешила се у мраку.

Када је Петар Хиле још носио, усамљен, по непознатим друмовима и још мање познатим ноћима своје тело као трошни суд у коме је најтоплија песничка душа и, упућен на добру вољу случајних познанстава, чинио чудновате ствари: догодио му се на друму од Бенрата за Диселдорф један доживљај који је он, као и све, примио срећан и задивљен, иако би други у томе видели само шаљиву игру случаја.

У Диселдорф је стигао влажног фебруара, у четвртој класи и са позајмљеним новцем, јер је хтео да пише о карневалу на Рајни. Као што му се то лако догађало, доспео је у току једне јутарње шетње у Елершку шуму, а одатле преко поља најзад у Бенрат на Рајни, где је разгледао украшени ловачки замак као какав прогнани принц, који још једном хоће, непознат и у искрпљеном огртачу, да разгледа дворане свога детињства. Ово расположење запрашеног рококо света пратило га је непрестано и после подне, када је — не окусивши ништа од јутрос — пешачио вишечасовним путем за Диселдорф једног влажног снежног дана, по коме је он и не осећајући газио у платненим ципелама.

Када је сад стигао на место где се друм прибија уз саму Рајну, која ту у великом луку улази у клисуру и где му је мокри снежни ветар засипао огртач пахуљицама — одоздо су теретни бродови слали свој мрки дим у замрачени ваздух — приђе му са стране, са једног пољског пута, један пас који је,

као и он, очевидно био изгубио сваку везу са људским пословима и домовима. Песник погледа доброћудним очима напуштену животињу, — био је то шарен ловачки пас, који га је неповерљиво њушкао — позва га тихим, вестфалским наречјем и потапка га неколико пута пријатељски по уском мозгу који га је скрушено гледао из плаве дубине ових псећих очију.

Док су потом обадвојица ишли даље, пас мало напред крстарећи многоструко друмом, као да је човеку хтео да остави времена да га стигне, песник више није био окружен сновима, већ се забављао стварним мислима, како се један овакав пас као и човек с душом рађа на свет; такође и са истим чулима, само што та чула обавештавају једну шаку мозга, која може да дела једино под стегама дресиране послушности: међутим код њега, човека, нагон и чулна опажања постају духовна тековина, тако да он са свешћу о односима у свету има у себи и моћ да њима влада, а самим тим и смисао живота, који се још није пробудио у животињама, дрвећу и камењу.

Одмах му паде на памет да су луди они ватрени младићи, што ово преимућство називају божанским: јер је тек човечја свест изнела на видело смисао стварања, па ако би се појединац, који је у ономе што је људско дошао до свести о себи и свету, издавао за делић Бога, онда напредак свих наука и мишљења не би био ништа друго до историја Бога.

Када се песник смешећи се био сасвим задубио у овакве разметљиве мисли, заста наједаред уплашено на вејавици, јер му као одговор дође читав низ тужних мисли. Он је разумео јасније него иначе да је свака мисао човека, па и најфинија, да је свако наслућивање осећања, ма и најтише, у својој суштини људско и да га одваја од божанског. Његова свест није била ништа друго до вештачки рефлекс-

тор; унаоколо стојала је тајна природе, стојао је Бог у времену и простору, но свуда где је човек хтео да осветли својим мислима и осећањима, падао је на тајну само блесак људског осветљавања, који је њу непровидније скривао од таме, тако да је иначе милостиво осенчена граница делила још оштрије божанско од људског царства. Уместо да људски развитак води ка Богу — као што мисле они разметљивци — он га управо одводи од Бога и на тај начин је најдубљи смисао и највиши нагон човека непријатељски Богу, који се у мозгу овог ловачког пса овде на непознатом путу налази много мање узнемирен, него у његовом духу претовареном хиљадама обавештења о ономе што се збива у другим људским душама.

*

* *

Када је песника који је ипак као католик био пун усрдности да верује, спопала безвредност свих религиозних мисли и побожних осећања, заста он очајно на мокром друму. Пас се врати њушкајући обореном њушком и стаде одано уз њега, тако да је поглед на њих разгневио једног столара из Оберлика који је долазио супротним правцем пута.

Овај је хтео да стигне пре мрака у Бенрат, да тамо премери неки посао и да се возом у шест сати врати у Диселдорф. Био је то снажан човек и занатлија са мрким сомотским панталонама коме је овај човек у мокрым платненим ципелама заједно са чупавом животињом изгледао бедно, тако да одлазећи даље није могао никако да се смири размишљајући како је то могуће да неко утоне овако у беду и просјачење. Али већ после пет минута псовао је због нечег другог, када је морао да отскочи у страну због једног аутомобила, који га попрска летећи кроз мокар снег као гоњена дивља пловка: Овакви нерадници у бунди који седе на камати на-

слеђених акција још су одвратнији! И онда столар — коме дотле мокро време није нимало сметало — настави да корача друмом љут због пасјег времена и свих осталих неправди на свету.

Али онај који је пролетео са кожним рукавицама на волану, био је исто толико нерадник као и песник у платненим ципелама, шта више био је сликар, који се због својих студија настанио у једном селу код Бенрата. Чак и сада, заљубљен по својој природи у палету, посматрао је стакласти прелаз тонова овог мокрог зимског ваздуха у контрастима на хоризонту и радије би препустио волан шоферу, да он није с уганутом руком остао на лечењу. Тако се десило да није дошао довољно опрезно на оно место где је столар из Оберлика пре шест минута затекао оне проблематичне личности. Додуше песник се био покренуо с места, али га је неутешна претстава о човечјој напуштености и о отуђености од Бога толико потресла да је упирао очи у локве воде на друму, док је пас, одавно незадовољан оваквим случајним господарем и сећајући се некадашњег обичаја у лову, крстарно друмом тамо и амо. Тако виде сликар, када из замагљеног ваздуха избише прилике, десно прилично на средини друма један лепршави огртач, а лево пса који му је својим трчкарањем пречио пролаз. Додуше имао је времена да пусти три дубока тона сирене; али је песник и онако био сав испуњен сигнаlima и звуцима страшних труба, а пас изгледа још није познавао однос између ових тонова и точкова који су јурили. Иако је сликар почео да кочи, остајао му је једино избор да прегази пса или огртач, а како је изгледало да се у огртачу налази човечја душа, изабрао је пса.

Био је свестан опасности и знао је да га удар може стати главе; зато стеже управљач и одахну тек кад кола прелетеше. Као љубитељу животиња било му је жао пса и тек после тридесет корака,

кад се кола зауставише, дође му до свести слика оног убогог ђавола, коме је вероватно прегазио диног пратиоца, а осим тога и део имовине. Упркос танких ципела и не зазирући од мокрог снега, он се упути одлучно на место догађаја. Затече пса на месту убијеног, непријатног изгледа са размрсканим крвавим грудним кошом, али ослобођеног свих мука, док је странац стојао поред њега склопљених руку, као да чита молитву, или да је савладан великом тугом.

Али у ствари песник је после неочекиваног прекида својих мисли био нашао опет нову побуду за размишљања. Човека у бунди, коме се око усана лепршао ироничан осмех збуњених људи, сусрете једно прозирио људско лице с црвенкасто проседом пророчком брадом и великим упалим очима. Намера да му каже какву топлу реч, била је потпуно угушена изненађењем; усто је још и журнио, те се само учтиво дотаче кожане капе и брзо одлучивши извади новчаницу од педесет марака и, мрмљајући журно неку врсту извињења, гурну је човеку у руке.

Али овај га је гледао тако непомичним очима — овакав завршетак није још никако могао да продре у круг његових мисли, те је с новим чуђењем посматрао господина у бунди — да сликар мало наљућен додаде још једну новчаницу од педесет марака и са несигурним поклоном врати се својим колима.

Пошто је био сликар, интересовао се за појаве споља, за проблем њихових облика и боје на светлости и, дакле, сушта супротност овог песника који је у свему видео само засторе који сакривају тајну душе. „Каква лепа глава старијег човека, као у пророка, али не једна од оних грубих фигура Петра, пре Јован, Јован који је остарио!“ мислио је он паљећи мотор; а кад је затим угледао своје кожане рукавице на волану: „Какве су му само биле руке, кад није хтео да прими новчанице! Као руке светаца

на старим келнским сликама, само још много финије у својој реалности“.

Стидео се што је нимало нежно гурнуо новац у ове руке и крете нерасположен што и сам зависи од богатства поред све привидне лепоте његове уметности.

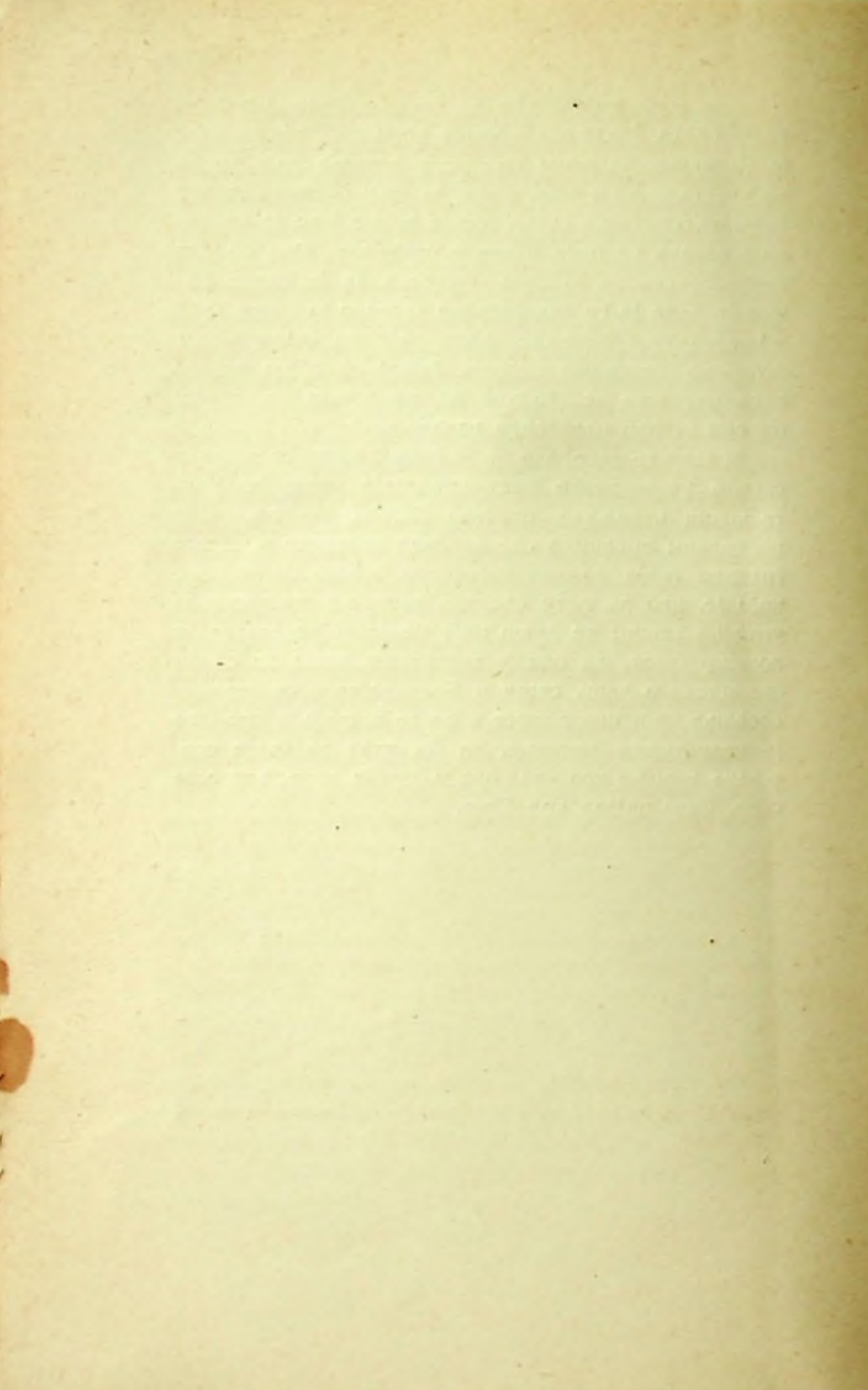
*

Онај други стојао је још с новчаницама крај мртвог пса, јер није могао да схвати спољни однос ових ствари. „Кад бих само знао чији је пас!“ Он рече то додуше тихо, али покрећући усне и поче се освртати неће ли се појавити сопственик и проведе збиља прилично времена у очекивању. Али је још једино са Рајне вејао мокар снег и око његових ногу биле су се већ оцртале у блату две беле бразде. Није осећао сажаљење према животињи, иако никад свесно није хтео да згази мрава или откинут лист, јер је она била мртва; сетио се једино осећајући своје сопствено полуразорено тело да и оно може једном овако да лежи у крви.

Али га ни то није дирало, јер је још у рукама држао нерешену загонетку новог папирног новца. Било му је хладно да стоји у размекшаним ципелама, те стави новчанице под чупаву главу пса, која је била остала неповређена и кроз полузавејане снегом очи као да му је захваљивала. Овај догађај збунује је за један тренутак његову свест — која је била гладна и још није знала да ли ће увече добити што за јело — новчанице су биле за њега смешан симбол и он их је враћао у светску тајанственост из које су случајно и дошле у његове руке. Затим је с веселом благошћу морао да се осмехне у себи, мислећи шта све може поводом овога да поникне у каквом људском уму, завукао је руке у огртач и пошао у платненим ципелама по тамном друму кроз блато и влагу и снег, ослобођен доживљаја и пса, а исто тако и новца.

Али ипак није могао да се тако брзо ослободи свега овога, јер га обузе читав рој нових мисли: како је то чудно да једна штампана хартија даје право на учествовање у јелу, пићу, читању и свим осталим задовољствима на свету, јер је и оно што је најфиније везано на неки начин с плаћањем. Ова људска ствар толико га је била обхрвала да је скоро био тужан, када је са надвожњака угледао контуре кућа у предграђу и јасне светлиљке фабрика, сведока овог људског пословања новцем. Затим га обузе велика веселост, што се, тајном да му ништа не треба, он сам осећао ослобођен плаћања.

И тако се догодило да је лукава мудрост песника сасвим неочекивано опет пронашла излаз из унутрашњих невоља у царство Божје; јер пошто је циновским корацима ове слободе претрчао и остале границе своје људске везаности, нашао је решење које је, као да њега очекује, лежало у раскалањом углу на улици; да душа није нераздвојно везана за људску свест, да она у тренуцима може да збаци све мисли о дану, свету и Богу заједно са теретом осећања који они доносе и да се сакрије у оно што је недостижно мислима, да би, туђа за своје сопствене невоље као овај пас и, према томе, ван себе саме, била најзад код Бога.

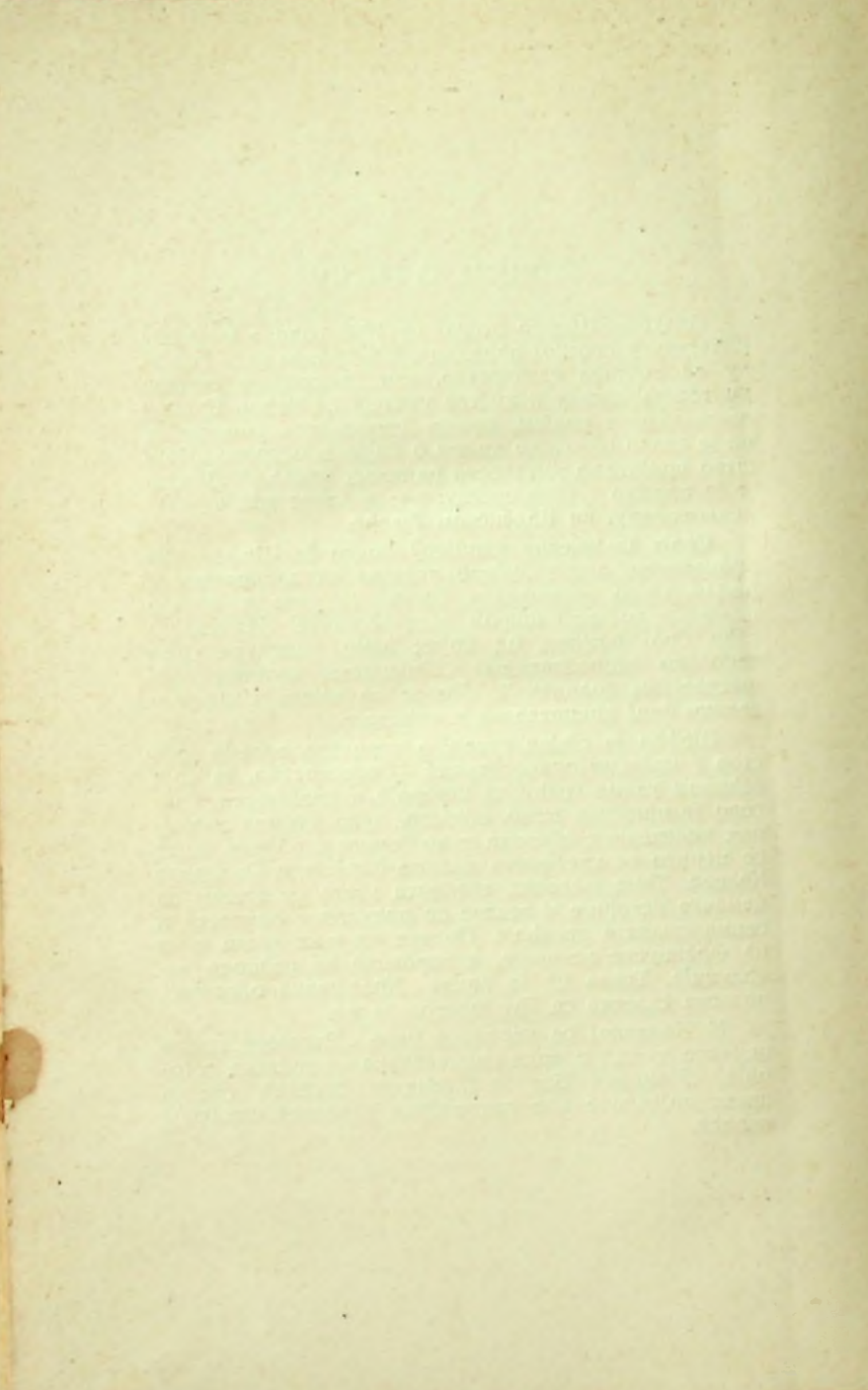
БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Вилхелм Шефер родио се 1868 године у Отрау у Хесену у сеоској породици. Намеравао је у почетку да студира сликарство, али је доцније свршио учитељску школу и постао учитељ на Рајни. Очаран овим дивним крајем, пуним старинских споменика, он је издао неколико књига о Рајни и основао „Друштво пријатеља уметности рајнских земаља“. Доцније је прешао у Швајцарску, где и данас живи у Лудвиксхафену, на Боденском Језеру.

Своју књижевну каријеру почео је Шефер као драматичар, али је убрзо прешао на приповетку и роман и као приповедач стекао је глас и постао познат и омиљен широм целе Немачке. Написао је већи број романа, од којих ћемо поменути само неколико најпознатијих: „Кепенички капетан“, „У шесдесетим годинама“, „Човек по имену Шмиц“ и велики број приповедака и анекдота.

Шефер је сјајан писац, а нарочито велики мајстор у кратким приповеткама — анекдотама, за које већином узима грађу из историје и прошлости. Његово је причање живо, збијено, пуно хумора и сјајних књижевних ефеката и по језику и облику може се мерити са класичним делима Клајста и Готфрида Келера. Теме његових анекдота узете су махом из немачке историје и везане за популарне личности и свима познате догађаје. Понеке од њих узете су и из француске историје, а нарочито из периода револуције. Таква му је прича „Краљичина огрлица“, позната сплетка са Бурбонског двора.

У Немачкој се нарочито цене „Тринаест књига немачке душе“, збирка приповедака из немачке историје, „Немачки Бог“ и „Немачке беседе“, где се писац појављује као национални васпитач немачког народа.

САДРЖАЈ

Непозната госпођица	5
Палица	17
Три, шест, девет	25
Бетовен и заљубљени пар	30
Грофица Хацфелд	36
Квинтет пастрмака	38
Беарнеза	42
Нога играчице	50
Хекерова песма	54
Туђ пас	61
Белешка о писцу	69

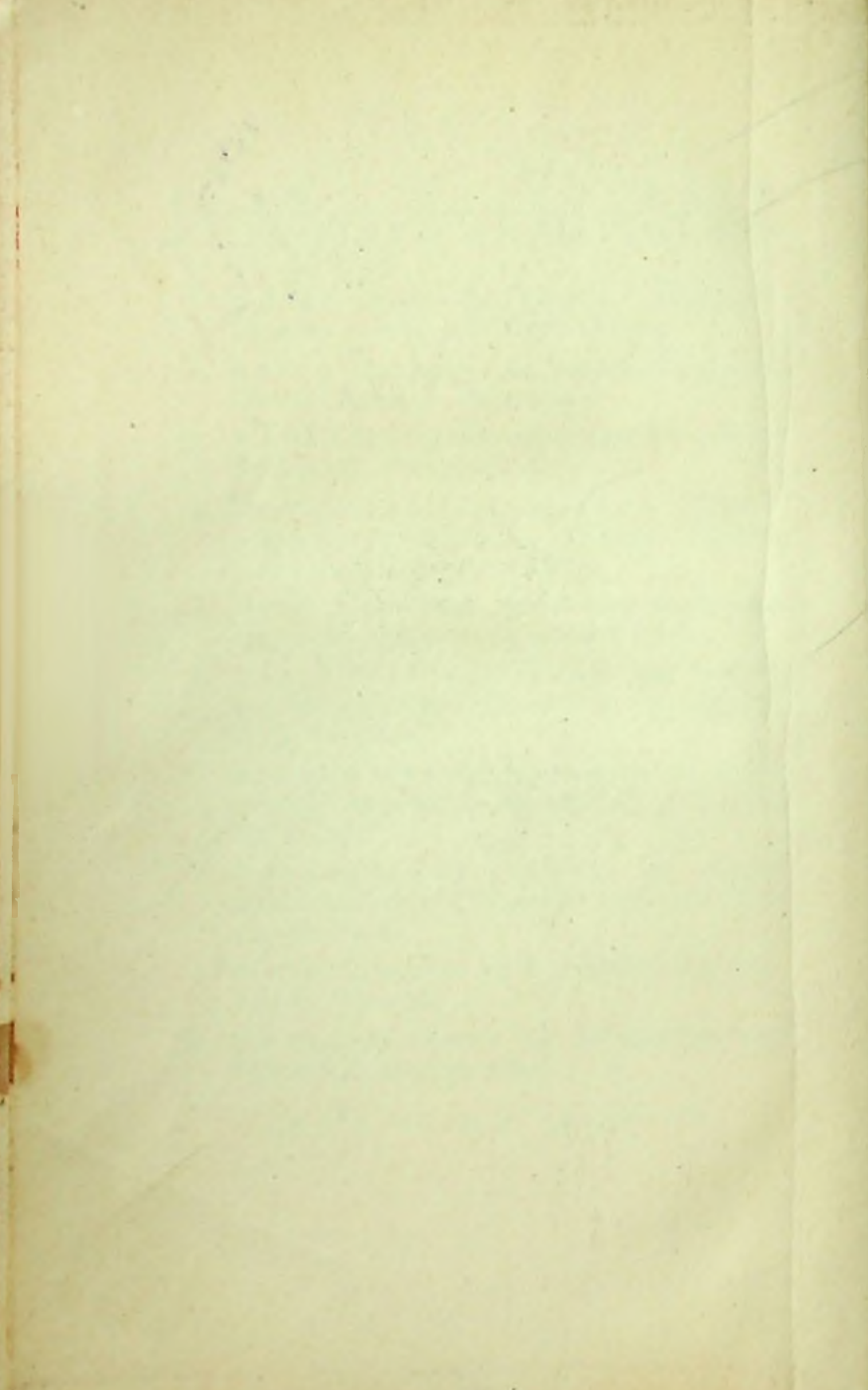
и 3

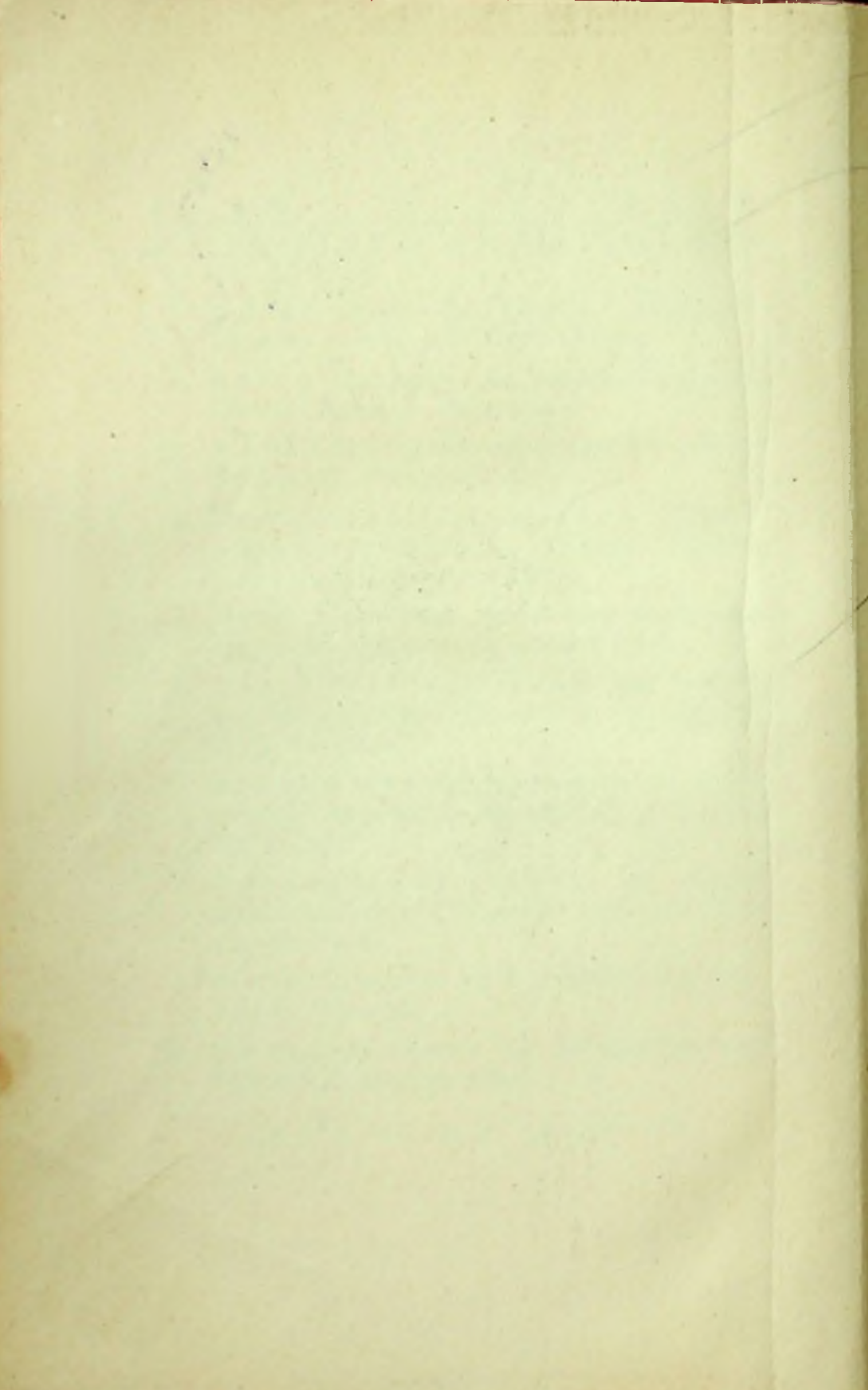
Б И С Е Р И

ИЗ С В Е Т С К Е К Њ И Ж Е В Н О С Т И

1. **Жртва**, новела од Рудолфа Г. Биндинга. Превела с немачког Вера Стојић.
2. **Хелга**, приповетка од Селме Лагерлеф. Превео Предраг Милојевић.
3. **Жетва**, приповетка од Стијна Стревелса. Превео М. Младеновић.
4. **Непозната госпођица**. Десет анекдота од Вилхелма Шефера. Превео с немачког Драгослав Илић.
5. **Кућа слепаца**, приповетка од Гунара Гунарсона. Превео Драгослав Илић.
6. **Cavalleria rusticana**, три новеле од Ђовани Верге. Превео с италијанског А. Б. Херенда.
7. **Весело момче**, приповетка од Бјерн-стерне Бјернсона. Превела с немачког Вера Стојић.
8. **Календарске приче** од Карла Хајнриха Вагерла. Превео с немачког Драгослав Илић.
9. **Могенс**, новела од Ј. П. Јакобзена. Превео Ц. Поповић.
10. **Уметник**, новела од Јозефа Понтена. Превео Драгослав Илић.

Друго коло у припреми

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 СР 821.112.2

ШЕФЕР В.

Непозната госпођица

ЈЕСКОВАЦ

000014399

COBISS